

ΣΧΕΔΙΟ ΔΙΚΑΙΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ
ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ

Επικαιροποιημένο Master Plan Δίκαιης Αναπτυξιακής
Μετάβασης των λιγνιτικών περιοχών

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας

Αθήνα, 08/12/2020

Πίνακας περιεχομένων

1	Εισαγωγή.....	2
2	Επισκόπηση της διαδικασίας κατάρτισης του ΣΔΑΜ	5
2.1	Η Κυβερνητική και η Συντονιστική Επιτροπή ΣΔΑΜ	5
2.2	Πολιτικές και μέτρα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης	7
2.3	Τηλεθέρμανση	10
2.4	Σχεδιασμός και εφαρμογή κινήτρων	11
2.5	Χωρικός σχεδιασμός	12
2.6	Πρόοδος έργου και βασικές δραστηριότητες.....	14
2.7	Συνεργασία με τους εμπλεκόμενους φορείς.....	15
3	Το όραμα για την επόμενη μέρα	16
3.1	Βασικές αρχές, πυλώνες και εξειδίκευση του οράματος.....	16
3.2	Εξεταζόμενες επενδύσεις και όφελος στις τοπικές κοινωνίες	18
3.3	Δημόσιες επενδύσεις σε Δυτική Μακεδονία και Μεγαλόπολη	21
3.4	Θέσεις εργασίας	22
3.5	Βασικά προαπαιτούμενα	23
4	Κίνητρα και σχέδιο χρηματοδότησης.....	23
4.1	Χαρτογράφηση κινήτρων	23
4.2	Προτεινόμενα κίνητρα	23
4.3	Σχέδιο χρηματοδότησης.....	26
5	Χωρικός σχεδιασμός.....	27
6	Επανακατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού	29
6.1	Εκτιμώμενες ανάγκες επανακατάρτισης	30
6.2	Ενδεικτικοί φορείς επανακατάρτισης	31
7	Επίλογος.....	39

1 Εισαγωγή

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (COM (2019) 640/11.12.2019) αποτελεί τον χάρτη πορείας για τη μετάβαση της Ε.Ε. προς την κλιματική ουδετερότητα με ορίζοντα το 2050. Το πρώτο βήμα είναι η στοχευμένη στήριξη των περιοχών που κατά κύριο λόγο εξαρτώνται από την αλυσίδα αξίας των ορυκτών καυσίμων, και συνεπώς επηρεάζονται περισσότερο, ώστε να επιτευχθεί δίκαια και αποτελεσματικά η μετάβασή τους στην κλιματική ουδετερότητα. Για το σκοπό αυτόν δημιουργήθηκε ένας νέος αυτοτελής Μηχανισμός Δίκαιης Μετάβασης με στόχο την άμβλυνση των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων της μετάβασης Περιφερειών και περιοχών που «εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από ορυκτά καύσιμα -ιδίως άνθρακα, λιγνίτη, τύρφη και πετρελαιούχο σχιστόλιθο- ή από βιομηχανίες έντασης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και οι οποίες πλήττονται από την εξάρτηση αυτή».

Στην Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) (ΦΕΚ Β' 4893 /31.12.2019) προβλέπονται οι βασικές κατευθύνσεις για την επίτευξη των ενεργειακών και κλιματικών στόχων της Ελλάδας:

- Μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου μέχρι το 2030 κατά τουλάχιστον 42% σε σύγκριση με το επίπεδο των εκπομπών το 1990 (και 56% έναντι του 2005).
- Αύξηση του μεριδίου των ΑΠΕ τουλάχιστον σε 35% της τελικής κατανάλωσης ενέργειας μέχρι το 2030 και μερίδιο των ΑΠΕ στην ηλεκτροπαραγωγή 61%-64% έως το 2030.
- Βελτίωση της Ενεργειακής Αποδοτικότητας κατά τουλάχιστον 38% μέχρι το 2030 σε σχέση με προβλέψεις του 2007.
- Μηδενικό μερίδιο του λιγνίτη στην ηλεκτροπαραγωγή έως το 2028.

Στο πλαίσιο αυτό, το ακόλουθο διάγραμμα απεικονίζει τις σχετικές προβλέψεις του ΕΣΕΚ στις οποίες αποτυπώνεται ο στόχος της πλήρους απολιγνιτοποίησης της χώρας, έως το 2028, με την πλειονότητα των λιγνιτικών μονάδων της ΔΕΗ Α.Ε., που αντιπροσωπεύει πάνω από το 80% της σημερινής εγκατεστημένης ισχύος, να αποσύρεται έως το 2023.

Περαιτέρω, ο στόχος της πλήρους απολιγνιτοποίησης εξυπηρετεί τις ακόλουθες προτεραιότητες:

- Προστασία του περιβάλλοντος: Τα επίπεδα βασικών ρύπων των λιγνιτικών μονάδων στην Ελλάδα υπερβαίνουν σημαντικά τα όρια που θέτει η Ε.Ε., γεγονός που επιβαρύνει την ατμόσφαιρα και συνεπάγεται άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις για το περιβάλλον και την κοινωνία.

- Προώθηση ανταγωνιστικών μεθόδων ηλεκτρικής παραγωγής: Το μέσο μεταβλητό κόστος παραγωγής της ηλεκτρικής ενέργειας από το λιγνίτη κυμαίνεται στα ~€80/MWh (Σεπτέμβριος 2020), όταν η Οριακή Τιμή Συστήματος (ΟΤΣ) ανήλθε στα ~€45/MWh (μέσος όρος 2020).
- Διαφοροποίηση του παραγωγικού μοντέλου των λιγνιτικών περιοχών: Η προώθηση του στόχου της απολιγνιτοποίησης μπορεί να αποτελέσει το έναυσμα για την επανεκκίνηση των τοπικών οικονομιών με βάση επιμέρους οικοσυστήματα παραγωγικών κλάδων της οικονομίας με ισχυρή δυναμική, όπως η καθαρή ενέργεια, η βιομηχανία, η βιοτεχνία και το εμπόριο, η έξυπνη αγροτική παραγωγή, ο βιώσιμος τουρισμός και η τεχνολογία και η εκπαίδευση.

Ειδικότερα, η νέα εθνική πολιτική θα πρέπει να αξιολογηθεί λαμβάνοντας υπόψη την εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας των λιγνιτικών μονάδων ηλεκτροπαραγωγής, σε ένα ήδη διαμορφωμένο περιβάλλον στο οποίο η τιμολόγηση του άνθρακα, η προώθηση των ΑΠΕ και της Ενεργειακής Αποδοτικότητας διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ε.Ε. είχε σηματοδοτήσει την στροφή στην «πράσινη» ενέργεια με την Ανακοίνωση, προ 24 ετών, της Πράσινης Βίβλου «Ενέργεια για το μέλλον: ΑΠΕ» και τη θέσπιση της πρώτης δέσμης Οδηγιών για τη δημιουργία μιας ανταγωνιστικής αγοράς, ικανής να αντιμετωπίζει την κλιματική αλλαγή, μέσα από την ανάπτυξη των ΑΠΕ και τη δημιουργία ενός μηχανισμού εμπορίας των δικαιωμάτων εκπομπής αερίων του θερμοκηπίου. Η στροφή αυτή, όπως αναμενόταν, επηρέασε καταλυτικά τη λιγνιτική δραστηριότητα στην Ελλάδα.

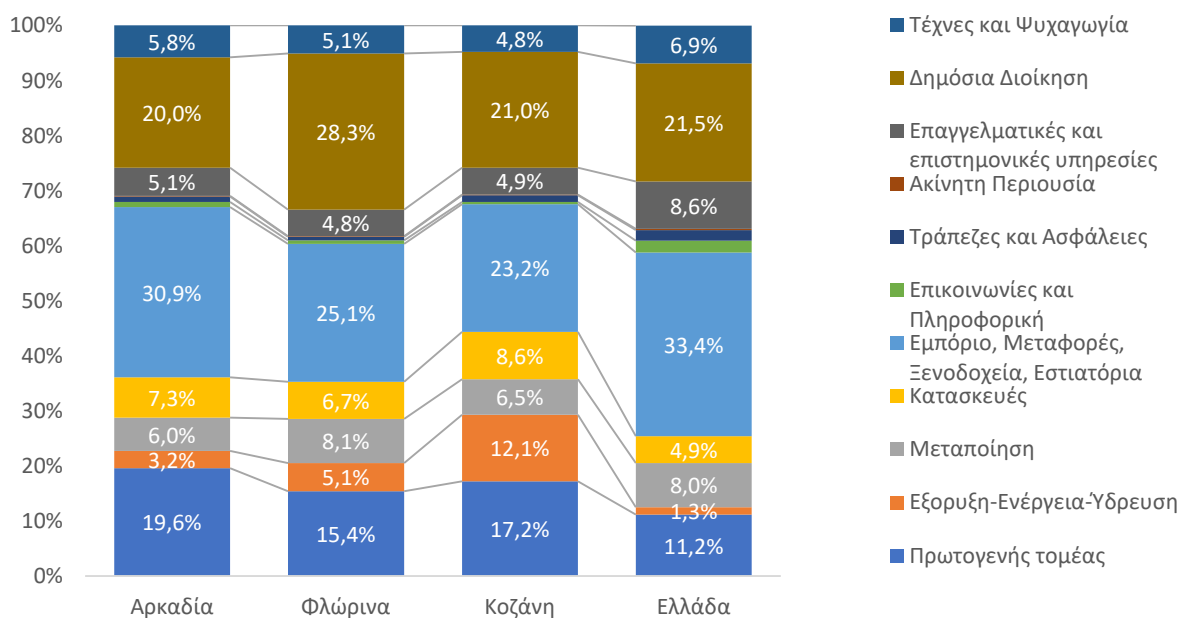
Συγκεκριμένα, ενώ στις αρχές του '90 οι λιγνιτικές μονάδες λειτουργούσαν ως μονάδες βάσης με συντελεστή εκμετάλλευσης άνω του 90%, με την είσοδο του φυσικού αερίου στην ηλεκτροπαραγωγή, από το 2000 και μετά, η αγορά λειτούργησε με κριτήρια ένταξης των λιγνιτικών μονάδων στο μεταβλητό τους κόστος. Ακολούθως, το 2013, η κατάργηση των δωρεάν δικαιωμάτων εκπομπής κατέστησε την εξόρυξη λιγνίτη και την εξ αυτού παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας έντονα ζημιόγONO, καθώς οι τιμές χονδρεμπορικής, κατά μέσο όρο, δεν κάλυπταν το πάγιο κόστος λειτουργίας των μονάδων, ενώ η αύξηση των τιμών των δικαιωμάτων αυτών, το 2018, από 5 €/tn στα 30€/tn, εκτίναξε το κόστος παραγωγής στα 90€/MWh από 50€/MWh. Η εξέλιξη αυτή, σε συνδυασμό με τη μείωση των τιμών φυσικού αερίου και της ζήτησης ενέργειας λόγω της οικονομικής κρίσης, συρρίκνωσε την παραγωγή, με πρώτες συνέπειες τη σώρευση ανεργίας αλλά και την αδυναμία αδιάλειπτης τροφοδοσίας των τηλεθερμάνσεων.

Σύμφωνα με τα ακόλουθα στοιχεία της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού Α.Ε., την περίοδο 2011-2019 οι δαπάνες που σχετίζονται με τη λιγνιτική δραστηριότητα στα λιγνιτικά κέντρα της Δυτικής Μακεδονίας και του Λεκανοπεδίου της Μεγαλόπολης έχουν μειωθεί κατά περίπου 10% ετησίως.

Έτος	Λιγνιτική Παραγωγή (GWh)	Λιγνίτης Ορυχείων (εκ. τόνοι)	Κόστος CO ₂ Μονάδων (Μ €)	Τιμή CO ₂ (€/tn)	Λειτουργικές Δαπάνες Ορυχείων (Μ €)	Καθαρά Κέρδη Προ Φόρων Λιγν. Μονάδων (Μ €)
2010	27,400	53,6	5,2	14,5	681,6	66,6
2011	27,570	56,8	9,2	13,2	651,5	271,3
2012	27,600	61,7	52,6	7,5	582,3	267,5
2013	23,228	52,6	165,5	4,5	595,3	-194,0
2014	22,707	48,0	189,5	6,0	531,7	-57,0
2015	19,417	43,8	215,3	7,7	519,9	-362,0
2016	14,900	31,4	145,3	5,3	439,3	-413,6
2017	16,386	35,4	146,1	5,8	422,8	-371,5
2018	14,906	34,6	240,4	16,0	375,4	-388,7
2019	10,417	25,6	283,6	24,8	218,5	-495,8

Η μείωση της παραγωγής από 27.400 GWh το 2011 σε 10.417 GWh το 2019, ήτοι κατά 62%, και των λειτουργικών δαπανών της ΔΕΗ Α.Ε. κατά 68%, ήταν αναμενόμενο να επηρεάσει το σύνολο του εξαρτημένου από τον λιγνίτη οικονομικού κύκλου, ιδίως τα τελευταία έτη κατά τα οποία καταγράφηκαν και οι μεγαλύτερες ετήσιες μειώσεις, με ακραία περίπτωση το 2019 όταν το ποσοστό της μείωσης εκτινάχθηκε στο 41,8%. Η εξέλιξη αυτή αποτυπώθηκε στα καθαρά κέρδη προ φόρων των μονάδων κατά την περίοδο 2015-2019, με τον μέσο όρο ζημιών να φθάνει στα 400 εκ. ευρώ, αλλά και στην απασχόληση στις τρεις Περιφερειακές Ενότητες στις οποίες βρίσκονται τα λιγνιτικά κέντρα της χώρας.

Όπως δείχνει η ακόλουθη κατανομή απασχόλησης για το 2017, συγκριτικά με το σύνολο της χώρας, το υψηλότερο ποσοστό εργαζόμενων σε Κοζάνη, Φλώρινα και Αρκαδία απασχολείται στον Πρωτογενή τομέα, στην Εξόρυξη, Ενέργεια και Ύδρευση και στις Κατασκευές.

Πηγή: Eurostat, Ανάλυση IOBE

Ειδικότερα, η απασχόληση στον τομέα Εξόρυξης-Ενέργειας-Ύδρευσης, στον οποίο εντάσσονται οι δραστηριότητες εξόρυξης λιγνίτη και παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, διαμορφώθηκε σε 7.280 θέσεις εργασίας το 2017, σημειώνοντας σημαντική υποχώρηση, κατά 20,6% συγκριτικά με το 2008 (9.170 θέσεις εργασίας). Σχεδόν τα ¾ των απασχολούμενων στην Εξόρυξη-Ενέργεια συγκεντρώνονται στην Κοζάνη (5.443 θέσεις εργασίας), ενώ στις Περιφερειακές Ενότητες Αρκαδίας και Φλώρινας είναι αρκετά λιγότεροι (1.000 και 840 θέσεις εργασίας, αντιστοίχως). Περαιτέρω, η υψηλή παραγωγικότητα εργασίας στις Περιφερειακές Ενότητες Κοζάνης, Φλώρινας και Αρκαδίας, οφείλεται αποκλειστικά στον κλάδο (εντάσεως κεφαλαίου) «Εξόρυξη-Ενέργεια», στους δε υπόλοιπους κλάδους εμφανίζεται σημαντική υστέρηση παραγωγικότητας εργασίας έναντι του μέσου όρου της χώρας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) ανά κλάδο, αποδεικνύεται ότι η πολύχρονη και μονόπλευρη εστίαση στη λιγνιτική δραστηριότητα είχε ως αποτέλεσμα την εξασθένιση ή / και την εγκατάλειψη των λοιπών παραγωγικών κλάδων στις τοπικές οικονομίες, χωρίς αυτό να αποτελεί ταυτόχρονα και ένα μήνυμα αφύπνισης σχετικά με την αναγκαιότητα προετοιμασίας ενός στρατηγικού σχεδίου για την αναδιάρθρωση του παραγωγικού προτύπου που να «απεγκλωβίζει» τις λιγνιτικές περιοχές από μια φθίνουσα, με ταχείς ρυθμούς, οικονομική δραστηριότητα.

Σύνολο ΑΠΑ κλάδων	Π.Ε. Κοζάνης		Π.Ε. Φλώρινας	
	(Μ €)	%	(Μ €)	%
Ενέργεια & εξόρυξη	1.021	51.5%	310	39.9%
Επαγγελματικές υπηρεσίες	221	11.1%	78	10.0%
Δημόσιος Τομέας	322	16.2%	139	17.9%
Εμπόριο, Εστίαση & Μεταφορές	195	9.8%	68	8.8%
Αγροτική Παραγωγή	146	7.4%	88	11.3%
Τέχνες και Ψυχαγωγία	65	3.3%	29	3.7%
Κατασκευές	14	0.7%	65	8.4%
Σύνολο	1.984	100%	777	100%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

2 Επισκόπηση της διαδικασίας κατάρτισης του ΣΔΑΜ

Για τη δίκαιη αναπτυξιακή μετάβαση των λιγνιτικών περιοχών της Δυτικής Μακεδονίας και της Μεγαλόπολης, η Κυβέρνηση έθεσε τρεις πολιτικές προτεραιότητες - άξονες:

- την προώπιση της απασχόλησης, εξασφαλίζοντας θέσεις εργασίας και δημιουργώντας νέες,
- την αντιστάθμιση των κοινωνικο-οικονομικών επιπτώσεων της απολιγνιτοποίησης, διατηρώντας και ενισχύοντας τον κοινωνικό ιστό και
- τη διασφάλιση της ενεργειακής αυτάρκειας των περιοχών μετάβασης και της χώρας ευρύτερα, αναπτύσσοντας παράλληλα την τοπική οικονομία.

Με πυξίδα αυτούς τους άξονες, αποφασίστηκε η κατάρτιση ενός ολοκληρωμένου, φιλόδοξου αλλά ρεαλιστικού Σχεδίου Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης (ΣΔΑΜ), ως ενός οδικού χάρτη για την αναδιάρθρωση του παραγωγικού προτύπου των περιοχών μετάβασης και την κάλυψη των ελλειμμάτων του μέσα από την δημιουργία αξιών σε διαφορετικούς κλάδους και τομείς, αξιοποιώντας τα πολυπόικλα συγκριτικά πλεονεκτήματα με τα οποία οι περιοχές αυτές είναι προικισμένες και όλες τις διαθέσιμες πηγές χρηματοδότησης, εθνικές, ευρωπαϊκές και ιδιωτικές.

Η υλοποίηση του σχεδίου θα καταστήσει την Ελλάδα πρωτοπόρο στην Ευρώπη και διεθνές παράδειγμα βέλτιστης πρακτικής για τη δίκαιη μετάβαση και την οικονομική ανάπτυξη.

2.1 Η Κυβερνητική και η Συντονιστική Επιτροπή ΣΔΑΜ

Η υπ' αρ. 52/23.12.2019 [Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου](#) (Α'213/24.12.2019) η οποία εκδόθηκε λίγες ημέρες μετά την Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, προσδιόρισε τη σύσταση, τη συγκρότηση και τη λειτουργία Κυβερνητικής Επιτροπής για τη Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας και του Δήμου Μεγαλόπολης καθώς και το περιεχόμενο του ΣΔΑΜ ως «ενός πλέγματος μέτρων και προβλέψεων, όπως επενδυτικά και φορολογικά κίνητρα, υποδομές, νέες τεχνολογίες, αξιοποίηση τοπικών φυσικών πόρων, εκπαίδευση και κατάρτιση, στήριξη της αγροτικής παραγωγής και του τουρισμού, με στόχο την αναγέννηση της τοπικής οικονομίας, την εξασφάλιση των θέσεων εργασίας και τη δημιουργία νέων μέσα από την ανάπτυξη του πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα παραγωγής, αξιοποιώντας το υπάρχον ανθρώπινο δυναμικό, μετά από εξέταση των

προτάσεων που θα υποβληθούν από τη ΔΕΗ Α.Ε. στο πλαίσιο της Εταιρικής Κοινωνικής της Ευθύνης και της επιχειρηματικής της δράσης, καθώς και από τους εμπλεκόμενους ΟΤΑ.».

Στο συγκεκριμένο έργο, η Κυβερνητική Επιτροπή έχει ως βασική αρμοδιότητα την έγκριση και παρακολούθηση της υλοποίησης του ΣΔΑΜ και απαρτίζεται από:

1. Τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας, ως Πρόεδρο
2. Τον Υπουργό Οικονομικών
3. Τον Υπουργό Ανάπτυξης και Επενδύσεων
4. Τον Υπουργό Εσωτερικών
5. Τον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
6. Τον Υφυπουργό Ανάπτυξης και Επενδύσεων, αρμόδιο για τις δημόσιες επενδύσεις και το ΕΣΠΑ

Μέχρι σήμερα έχουν πραγματοποιηθεί έξι συνεδριάσεις της Κυβερνητικής Επιτροπής.

Για τον συντονισμό των δραστηριοτήτων που απαιτούνται για την κατάρτιση και υλοποίηση του ΣΔΑΜ, συστάθηκε Συντονιστική Επιτροπή (Steering Committee). Με απόφαση της Κυβερνητικής Επιτροπής, Πρόεδρος της Επιτροπής ορίστηκε ο κ. Κωστής Μουσουρούλης, ο οποίος πλαισιώνεται από:

1. Το Γενικό Γραμματέα Οικονομικής Πολιτικής
2. Το Γενικό Γραμματέα Δημοσίων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ
3. Τη Γενική Γραμματέα Ενέργειας και Ορυκτών Πρώτων Υλών
4. Τον Περιφερειάρχη Δυτικής Μακεδονίας
5. Τον Περιφερειάρχη Πελοποννήσου
6. Το Διοικητή του ΟΑΕΔ
7. Το Διευθύνοντα Σύμβουλο της ΔΕΗ

Η Συντονιστική Επιτροπή ΣΔΑΜ ανέλαβε επίσημα τα καθήκοντά της τον Μάρτιο του 2020 και έκτοτε συνεδρίασε δέκα φορές.

Την υποστήριξη της Συντονιστικής Επιτροπής αναφορικά με την κατάρτιση του ΣΔΑΜ, ανέλαβε κατόπιν ανοιχτού **διαγωνισμού** που διενεργήθηκε στις 26.03.2020 από την Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών & Περιουσίας Α.Ε. (ΕΕΣΥΠ), η κοινοπραξία των διεθνών συμβουλευτικών εταιριών Boston Consulting Group (BCG) και Grant Thornton (GT) και του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου (ΕΜΠ).

Περαιτέρω, η Συντονιστική Επιτροπή υποστηρίζεται από Τεχνική Γραμματεία ΣΔΑΜ, η οποία συστάθηκε σε εφαρμογή του άρθρου 104 παρ. 5 του **ν. 4685/2020** (ΦΕΚ Α'92/7.5.2020) και στελεχώθηκε κατόπιν «Εσωτερικής Πρόσκλησης Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος για τη Στελέχωση Ομάδας Υποστήριξης ΜΟΔ Α.Ε. για το ΣΔΑΜ» που διενεργήθηκε από την ΜΟΔ Α.Ε. στις 9.4.2020.

Αναφορικά με επενδυτικές προτάσεις και σχέδια που προωθούνται στις υπό μετάβαση Περιφέρειες / περιοχές από ιδιωτικούς φορείς, στις 21.5.2020 συστάθηκε Τεχνική Επιτροπή ΣΔΑΜ (ΤΕΣΔΑΜ) με συμβουλευτικό, τεχνικό και υποστηρικτικό ρόλο προς την Συντονιστική Επιτροπή. Η Τεχνική Επιτροπή, με βάση **δημοσιευμένα** κριτήρια και μεθοδολογία, προβαίνει στην προκαταρκτική αξιολόγηση (pre-screening) των προτάσεων αυτών μετά από ανάλυση των επιπτώσεών τους στην οικονομία, την απασχόληση, την ενέργεια και το περιβάλλον.

Την παρούσα περίοδο αναμένεται η διεύρυνση της σύνθεσης της Κυβερνητικής και της Συντονιστικής Επιτροπής και στο νησιωτικό χώρο, εν όψει του σχεδίου Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης (ΣΕΣ) 2021-2027

στο οποίο προβλέπεται ένα διακριτό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης, μέσω του οποίου θα υλοποιηθούν οι δράσεις που θα χρηματοδοτηθούν από την Ε.Ε. με τους κανόνες και τις προϋποθέσεις που ορίζονται στο υπό διαμόρφωση κανονιστικό πλαίσιο της νέας προγραμματικής περιόδου (βλ. ενότητα 7).

2.2 Πολιτικές και μέτρα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης

Ήδη από τον Φεβρουάριο του 2020, το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας παρουσίασε ένα μακροπρόθεσμο σχέδιο δώδεκα (12) σημείων για την ομαλή και δίκαιη μετάβαση στη μεταλιγνιτική εποχή για τη Δυτική Μακεδονία και τη Μεγαλόπολη, τα οποία συνοψίζονται ακολούθως:

1. Ταχεία ωρίμανση και εγκατάσταση φωτοβολταϊκών πάρκων ~2GW στη Δυτική Μακεδονία (π.χ. σύμπραξη μεταξύ ΔΕΗ Α.Ε. και RWE).
2. Συμφωνία της ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε. με τη γερμανική εταιρία Juwi για την άμεση κατασκευή φωτοβολταϊκού πάρκου ισχύος 204MW στην Κοζάνη.
3. Σχεδιασμός πλήρως αυτοχρηματοδοτούμενης εθελούσιας εξόδου/συνταξιοδότησης για το τακτικό προσωπικό της ΔΕΗ στις λιγνιτικές περιοχές.
4. Άμεση έναρξη εργασιών αποκατάστασης των ορυχείων της ΔΕΗ Α.Ε..
5. Εξασφάλιση της εναλλακτικής θέρμανσης (τηλεθέρμανση) στις λιγνιτικές περιοχές μετά την απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων.
6. Χωρικός σχεδιασμός για την αναπτυξιακή προοπτική των λιγνιτικών περιοχών με διαδικασίες επίσπευσης.
7. Διατήρηση του εκπτώτικου τιμολογίου της ΔΕΗ για τις λιγνιτικές περιοχές.
8. Απόδοση λιγνιτικού πόρου ύψους εκατόν τριάντα εκατομμυρίων (130.000.000) ευρώ.
9. Χρηματοδότηση των λιγνιτικών περιοχών με πόρους ύψους εξήντα εκατομμυρίων (60.000.000) ευρώ από τους πλειστηριασμούς δικαιωμάτων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (Πράσινο Ταμείο).
10. Στήριξη των σχεδίων των τοπικών Φορέων Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦΟΔΣΑ).
11. Ανάδειξη του αναπτυξιακού ρόλου του Πανεπιστημίου Δ. Μακεδονίας
12. Αίτημα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να κηρύξει τις λιγνιτικές περιοχές ως ειδικές φορολογικές ζώνες με ειδικά φορολογικά κίνητρα στο πλαίσιο της Δίκαιης Μετάβασης.

Στο πλαίσιο αυτό, η Συντονιστική Επιτροπή ενεργοποίησε όλες τις απαραίτητες διαδικασίες για την κατάρτιση του ΣΔΑΜ, προωθώντας ταυτόχρονα απτές λύσεις σε κρίσιμους τομείς όπως η τηλεθέρμανση, ο χωρικός σχεδιασμός και η επεξεργασία πλαισίου κινήτρων για την προσέλκυση επενδύσεων.

Ενέργειες προετοιμασίας (ενδεικτικά)

- Πραγματοποιήθηκε -για πρώτη φορά τα τελευταία χρόνια- μια αξιόπιστη καταγραφή και ανάλυση όλων των δεδομένων με τα πλέον έγκυρα και επίκαιρα στοιχεία. Συγκεκριμένα, ολοκληρώθηκαν από το [Ινστιτούτο Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών](#) και από το [Ινστιτούτο Ενέργειας Νοτιοανατολικής Ευρώπης](#) και αναρτήθηκαν στην ιστοσελίδα της Συντονιστικής Επιτροπής, επιστημονικές προμελέτες και αναλύσεις αναφορικά με την οικονομική δραστηριότητα, τις κοινωνικές συνθήκες και τα ενεργειακά χαρακτηριστικά των ελληνικών περιοχών μετάβασης (συμπεριλαμβανομένων και των νήσων), τις επιπτώσεις της απεξάρτησής τους από τον άνθρακα, τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν, τις αναπτυξιακές ανάγκες και προοπτικές τους, καθώς και τις αναγκαίες αντισταθμιστικές δράσεις.

Ειδικότερα, στις μελέτες αυτές:

- α) περιγράφεται συνοπτικά η διαδικασία και το χρονοδιάγραμμα μετάβασης σε εθνικό επίπεδο,
- β) περιγράφονται εκτενώς τα κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά των περιοχών μετάβασης και αναφέρονται τα στοιχεία των θέσεων εργασίας που επηρεάζονται,
- γ) γίνεται εκτενής αναφορά στα αποθέματα λιγνίτη, στη διαδικασία εξόρυξης, στη λειτουργία των λιγνιτικών σταθμών και τεκμηριώνεται τόσο ο χαμηλός βαθμός απόδοσης των παλαιών μονάδων, με επίπτωση στο τελικό κόστος, όσο και η μεγάλη κατανάλωση νερού, με συνέπειες στο κόστος και στη μη επαναφορά του στην αρχική λεκάνη απορροής για περαιτέρω επεξεργασία,
- δ) περιγράφονται συνοπτικά τα επόμενα βήματα για την κάλυψη των μελλοντικών αναγκών θέρμανσης,
- ε) παρατίθενται στοιχεία για τις περιβαλλοντικές δράσεις αποκατάστασης στα λιγνιτικά κέντρα της ΔΕΗ Α.Ε., για τις ενεργειακές υποδομές, τις ηλεκτρικές διασυνδέσεις και τους αγωγούς/δίκτυα φυσικού αερίου,
- ζ) γίνεται αναφορά στις υφιστάμενες υποδομές ΑΠΕ και στις υπό αδειοδότηση ΑΠΕ, ενώ επιχειρείται και μία πρώτη καταγραφή των υπό ανάπτυξη ενεργειακών έργων και δράσεων καθώς και των νέων επιχειρηματικών δυνατοτήτων και, τέλος,
- η) παρουσιάζονται στοιχεία από τη διεθνή εμπειρία.

Παράλληλα, κατόπιν συστηματικής συνεργασίας με τη διεπιστημονική ερευνητική ομάδα της Παγκόσμιας Τράπεζας, ολοκληρώθηκε [μελέτη](#) που χρηματοδοτήθηκε από το Πρόγραμμα Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με τίτλο «A road map for a managed transition of coal-dependent regions» μέσω του έργου «A Just Transition for All: Preparing for a managed transition of coal-dependent regions in Western Macedonia, Greece».

Με την άδεια της αρμόδιας υπηρεσίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναρτήθηκαν στην ιστοσελίδα της Συντονιστικής Επιτροπής η οριστική μελέτη και τα παραρτήματα αυτής: [Stakeholder Engagement Plan](#), [Repurposing Land and Assets](#), [Regional Economic Transition Strategy](#), [Proposed Governance Arrangements](#), [LURA Amytaio](#), [Legal Analysis on Special Spatial Plan](#), [Labor Market Diagnostic](#), [Green Region Pathway](#), [Governance Structure](#), [Environmental Report](#), [Focus Groups of subcontractors and PPC staff in the mining and power sectors](#).

- Ολοκληρώθηκαν τεχνικές αναλύσεις και κείμενα παρέμβασης με σκοπό την υποστήριξη των αρμόδιων ελληνικών αρχών κατά τη διαπραγμάτευση στα θεσμικά όργανα της Ε.Ε. του Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου της ΕΕ για την προγραμματική περίοδο 2021-2027.
- Τεκμηριώθηκε από ουσιαστική, τεχνική και επιχειρησιακή άποψη και [αποφασίστηκε](#) από την Κυβερνητική Επιτροπή η κατάρτιση ενός διακριτού Επιχειρησιακού Προγράμματος Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης για την προγραμματική περίοδο 2021-2027.
- Προετοιμάζεται η σύσταση «Παρατηρητηρίου Σχεδίου Δίκαιης Μετάβασης» το οποίο θα έχει πεδίο εφαρμογής το σύνολο των εδαφών δίκαιης μετάβασης και θα παρέχει, αξιοποιώντας κατάλληλες στατιστικές μεθόδους, συστηματική και έγκυρη πληροφόρηση και ανάλυση για το είδος και την έκταση των προκαλούμενων μεταβολών στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό των εδαφών αυτών.

Η πληροφόρηση θα αποτελεί τη βάση για την τακτική ενημέρωση κάθε ενδιαφερόμενου μέρους, για τη διαμόρφωση πολιτικής και για τη λήψη μέτρων παρέμβασης. Επιπλέον, η σύσταση του Παρατηρητηρίου είναι αναγκαία δεδομένου ότι η αξιολόγηση της επίδρασης των χρηματοδοτήσεων της Ε.Ε. θα πρέπει, σύμφωνα με το κανονιστικό πλαίσιο της περιόδου 2021-2027 να βασίζεται σε συγκεκριμένους κοινούς δείκτες εκροών και αποτελεσμάτων (περιγράφονται στην Πρόταση Κανονισμού για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης).

- Με σκοπό την ταχεία και αποτελεσματική υλοποίηση των έργων στις περιοχές μετάβασης, μετά από σχετική απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της Εγνατία Οδός Α.Ε., δημιουργείται νέος εξειδικευμένος φορέας με την αντιπροσωπευτική επωνυμία «Μετάβαση Α.Ε.». Ο νέος φορέας, διοικητικά αυτοτελής και οικονομικά αυτόνομος, θα αποτελέσει τον κύριο Δικαιούχο Πράξεων που θα ενταχθούν στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δίκαιης Μετάβασης, κατά την έννοια του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου έργων ΕΣΠΑ, ιδίως στους τομείς των υποδομών μεταφορών, ενέργειας και περιβάλλοντος, προσδίδοντας την απαραίτητη δυναμική στη Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση. Ειδικότερα, η νέα Εταιρεία θα μεριμνά επί τόπου για το σύνολο των απαιτούμενων ενεργειών, από την εξασφάλιση της χρηματοδότησης και την ωρίμανση, έως την ολοκλήρωση των έργων που θα αναλαμβάνει, ενώ, μέσω προγραμματικών συμβάσεων, θα δύναται να υποστηρίζει τους τοπικούς φορείς στην υλοποίηση των έργων αρμοδιότητάς τους.
- Υιοθετήθηκε από την Κυβερνητική Επιτροπή και ήδη εφαρμόζεται η «Ρήτρα Δίκαιης Μετάβασης» για τις λιγνιτικές περιοχές. Στόχος της πρωτοβουλίας αυτής είναι η ενσωμάτωση της λογικής της δίκαιης μετάβασης στον σχεδιασμό αλλά και στο νομοθετικό έργο της Κυβέρνησης, μέσω ρυθμίσεων που ενισχύουν την ανάπτυξη στις περιοχές αυτές. Η εφαρμογή της ρήτρας δίκαιης μετάβασης αποτελεί βασικό μοχλό για τη δημιουργία θέσεων εργασίας στις λιγνιτικές περιοχές στο βραχυπρόθεσμο διάστημα και, εν γένει, για την εξασφάλιση μιας δίκαιης μετάβασης.

Η ρήτρα δίκαιης μετάβασης έχει ήδη ενσωματωθεί σε νομοθετικές και άλλες πρωτοβουλίες που αφορούν το νέο πρόγραμμα «Εξοικονομώ-Αυτονομώ», τον νόμο για την ηλεκτροκίνηση και την επιτάχυνση έργων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) στις λιγνιτικές περιοχές. Ειδικότερα:

- Πρόγραμμα «Εξοικονομώ-Αυτονομώ»: στις 3.8.2020 παρουσιάστηκε το νέο πρόγραμμα «Εξοικονομώ-Αυτονομώ», που στοχεύει στην ενεργειακή αναβάθμιση του κτηριακού αποθέματος, προβλέποντας προσαύξηση του βασικού ποσοστού επιχορήγησης κατά 10% στις λιγνιτικές περιοχές. Το πρόγραμμα είναι πλήρως εναρμονισμένο με τους στόχους του ΕΣΕΚ για αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας, ενώ ταυτόχρονα συμβάλλει στην ενίσχυση της απασχόλησης του τοπικού τεχνικού και εργολαβικού προσωπικού.
- **Νόμος για την ηλεκτροκίνηση**: Στις 23.7.2020 δημοσιεύθηκε ο ν. 4710/2020 (ΦΕΚ Α'142 / 23.7.2020), προβλέποντας κίνητρα για την ανάπτυξη της ηλεκτροκίνησης με ενισχυμένους συντελεστές στις λιγνιτικές περιοχές, θέτοντας τα θεμέλια για σχετικές επενδύσεις τοπικά.
- Επιτάχυνση έργων ΑΠΕ: με **Απόφαση** του Υφυπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΦΕΚ Β' 940/29.3.2020)) προβλέπεται ειδικός κατάλογος προτεραιότητας στην αξιολόγηση και χορήγηση προσφορών σύνδεσης για έργα ΑΠΕ στις λιγνιτικές περιοχές. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται η από την 1.9.2020 έναρξη λειτουργίας γραφείου ΑΠΕ του Δ.Ε.Δ.Δ.Η.Ε. στην Κοζάνη.

Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας έχει αποστείλει σχετική πρόταση - πρόσκληση σε όλα τα Υπουργεία, για την ενσωμάτωση της ρήτρας σε όλες τις νομοθετικές-αναπτυξιακές παρεμβάσεις τους, ως απτή έκφραση μέριμνας και προσήλωσης στη δίκαιη μετάβαση των λιγνιτικών περιοχών.

2.3 Τηλεθέρμανση

Σχεδιάστηκαν και ήδη υλοποιούνται βιώσιμες λύσεις για τη θέρμανση των κατοίκων των πόλεων Κοζάνης, Πτολεμαΐδας, Αμυνταίου, Φλώρινας και Μεγαλόπολης.

- Για την απρόσκοπτη παροχή τηλεθέρμανσης στις πόλεις της Κοζάνης, της Πτολεμαΐδας και του Αμυνταίου, καταρτίστηκε ένα βιώσιμο και άμεσα υλοποιήσιμο σχέδιο δια-σύνδεσης όλων των σημείων κατανάλωσης με όλα τα σημεία παραγωγής στη βάση των παρακάτω αρχών: αξιοποίηση υφιστάμενων υποδομών στο μέγιστο δυνατό βαθμό, συμβατότητα του χρονοδιαγράμματος υλοποίησης με το σχεδιασμό απόσυρσης των υφιστάμενων λιγνιτικών μονάδων, βελτιστοποίηση του μίγματος καυσίμων και των μέσων παραγωγής για την παραγωγή θερμικής ενέργειας με στόχο τη διατήρηση των τιμολογίων σε χαμηλά επίπεδα, ανάπτυξη των συνεργιών μεταξύ των φορέων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή στο αντικείμενο της τηλεθέρμανσης, διαμόρφωση επιχειρηματικών σχημάτων με αξιοποίηση όλων των χρηματοδοτικών εργαλείων και στήριξη της προοπτικής ανάπτυξης της περιοχής με την ένταξη και των υποδομών φυσικού αερίου στο σχεδιασμό.

Το σχέδιο αυτό αποτυπώθηκε σε ένα Μνημόνιο Κατανόησης και Στρατηγικής Συνεργασίας, το οποίο υπογράφηκε στις 17.09.2020 από τον Περιφερειάρχη Δυτικής Μακεδονίας, τους Δημάρχους Κοζάνης, Εορδαίας, Αμυνταίου, ανώτατα στελέχη της ΔΕΗ Α.Ε. και του ΔΕΣΦΑ Α.Ε. και τον Πρόεδρο της Συντονιστικής Επιτροπής. Το σχέδιο προβλέπει την ένταξη των υφιστάμενων δικτύων τηλεθέρμανσης και των εγκαταστάσεων κάτω από μία νέα οντότητα (Διαδημοτική Επιχείρηση Τηλεθέρμανσεων Δυτικής Μακεδονίας), την ανάπτυξη δικτύου διασυνδέσεων των τριών πόλεων και τη διαμόρφωση ενός θερμικού κόμβου ο οποίος θα απαρτίζεται από την μονάδα Πτολεμαΐδα V (ισχύος 140MW_{th} με εκτιμώμενη παραγωγή $300\text{-}400\text{k MWh/χρόνο}$), μια νέα μονάδα Συμπαραγωγής Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης (ΣΗΘΥΑ) (ισχύος 60MW_{th} , με εκτιμώμενη παραγωγή $270\text{-}350\text{k MWh/χρόνο}$), ηλεκτρικούς λέβητες (ισχύος 80MW_{th} , με εκτιμώμενη παραγωγή $0\text{-}125\text{k MWh/χρόνο}$) καθώς και λέβητα φυσικού αερίου (ισχύος 100MW_{th} , με απόδοση $10\text{-}125\text{k MWh/χρόνο}$).

Συγκεκριμένα:

Στον ΑΗΣ Καρδιάς θα εγκατασταθούν ηλεκτρικοί λέβητες, ισχύος 80MW_{th} , το αργότερο έως τον Οκτώβριο 2021, οι οποίοι, στη συνέχεια, θα αποτελέσουν εφεδρεία για το σύστημα, ενώ θα κατασκευασθούν νέες εγκαταστάσεις παραγωγής θερμικής ενέργειας με χρήση καυσίμου φυσικού αερίου, συνολικής ισχύος 160MW_{th} , με συνδυασμό Μονάδων ΣΗΘΥΑ και λεβήτων φυσικού αερίου. Στην Πτολεμαΐδα, θα υλοποιηθούν οι αναγκαίες μετασκευές παραγωγής θερμικής ενέργειας 140MW_{th} και η διασύνδεση με το δίκτυο αγωγών των τηλεθέρμανσεων. Στο Αμύνταιο θα λειτουργεί η μονάδα βιομάζας η οποία αποτελείται από δύο λέβητες, ισχύος 15MW_{th} ο καθένας, με προοπτική και για έναν τρίτο, ίδιας θερμικής ισχύος (οι λέβητες πραγματοποιούν μικτή καύση βιομάζας με μικρή ποσότητα λιγνίτη, αν αυτό απαιτηθεί) καθώς και τη δημιουργία υποδομής για τοποθέτηση σχαρών τροφοδοσίας καυσίμου προς τους λέβητες. Η συνολική διαθέσιμη θερμική ισχύς θα ανέλθει σε πρώτη φάση τα $400\text{-}420\text{MW}_{\text{th}}$, ενώ η εφεδρεία του συστήματος θα ανέρχεται στα $120\text{-}140\text{MW}_{\text{th}}$ περίπου.

Σε εφαρμογή του ανωτέρω Μνημονίου Κατανόησης και Στρατηγικής Συνεργασίας, συγκροτήθηκε Ομάδα Εργασίας για τη διαμόρφωση των βέλτιστων επιλογών από εκπροσώπους των Δημοτικών Επιχειρήσεων Τηλεθέρμανσης, της Περιφέρειας και της ΔΕΗ Α.Ε. (η οποία ήδη υπέβαλε τις προτάσεις της) και αναμένεται η ολοκλήρωση ενεργειών για τη σύσταση Επιτροπής Παρακολούθησης καθώς και της νέας Διαδημοτικής Επιχείρησης Τηλεθέρμανσεων Δυτικής Μακεδονίας.

- Για την πόλη της Φλώρινας, η οποία δεν διαθέτει σε λειτουργία πλήρες ή μερικό δίκτυο τηλεθέρμανσης, οι θερμικές ανάγκες θα καλυφθούν με την ανάπτυξη δικτύου διανομής φυσικού αερίου, με χρονοδιάγραμμα κατασκευής μέχρι το τέλος του 2023. Μετά από την τακτοποίηση τεχνικών και διαχειριστικών εκκρεμοτήτων αναφορικά με τα υφιστάμενα ημιτελή δίκτυα, εκδόθηκε πρόσφατα πρόσκληση προς τη Δημόσια Επιχείρηση Δικτύων Διανομής Αερίου Α.Ε. για την υποβολή πρότασης ένταξης στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία» του έργου ανάπτυξης δικτύου φυσικού αερίου με χρονοδιάγραμμα κατασκευής μέχρι το τέλος του 2023, ενώ παράλληλα θα υλοποιούνται και οι συνδέσεις των καταναλωτών. Σημειώνεται ότι το έργο Τηλεθέρμανσης της Φλώρινας ήταν ενταγμένο αρχικά στο ΕΠ «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» του ΕΣΠΑ 2007-2013, και εν συνεχεία στο ΕΠ «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» του ΕΣΠΑ 2014-2020, ως έργο Phasing.
- Για την Μεγαλόπολη, έχοντας υπόψη και το χρονοδιάγραμμα απόσυρσης των λιγνιτικών μονάδων, καταρτίστηκε και υπογράφηκε Μνημόνιο Κατανόησης και Στρατηγικής Συνεργασίας για την ανάπτυξη δικτύου φυσικού αερίου μέσης και χαμηλής πίεσης σε όλη την πόλη έως τις 30.09.2022, τόσο για την κάλυψη των αναγκών των κτιρίων που συνδέονται με το υφιστάμενο δίκτυο τηλεθέρμανσης, όσο και των κτιρίων των νέων καταναλωτών που θα αιτηθούν να συνδεθούν στο δίκτυο του φυσικού αερίου. Μετά την πρόσφατη Απόφαση της ΡΑΕ (1478/2020, 29.10.2020) με την οποία χορηγήθηκε σε ιδιωτική εταιρεία άδεια διανομής φυσικού αερίου και δικαίωμα κατασκευής δικτύου διανομής για περίοδο είκοσι πέντε ετών, το έργο αναμένεται να ενταχθεί σε Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του ΕΣΠΑ 2014-2020. Για τη μεταβατική περίοδο και με πρωτοβουλία της ΔΕΗ βρίσκεται σε εξέλιξη η εγκατάσταση λέβητα με καύσιμο LPG.

2.4 Σχεδιασμός και εφαρμογή κινήτρων

Το ΣΔΑΜ έχει ως στόχο την ανάδειξη των λιγνιτικών περιοχών ως φάρων περιφερειακής ανάπτυξης. Για τον σκοπό αυτόν, έχει σχεδιαστεί μια συγκεκριμένη δέσμη κινήτρων προσέλκυσης νέων επενδύσεων υψηλής έντασης εργασίας και προστιθέμενης αξίας ταξινομημένων σε ομάδες. Τα κίνητρα αυτά θα συναρθρώνονται με κίνητρα που ήδη προβλέπονται στην κείμενη ελληνική νομοθεσία (π.χ. ν. για την Ηλεκτροκίνηση). Ταυτόχρονα, η δέσμη κινήτρων λαμβάνει ειδική μέριμνα για την υποστήριξη των επηρεαζόμενων, ήδη εγκατεστημένων, επιχειρήσεων, καθώς και των επηρεαζόμενων φυσικών προσώπων στις λιγνιτικές περιοχές. Προκειμένου να θεσμοθετηθούν τα κίνητρα άμεσα, απρόσκοπτα και σε σύμπνοια με το κείμενο ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο, συμφωνήθηκε από την Κυβερνητική Επιτροπή να καταρτιστεί και να αποσταλεί στις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η σχετική προ-κοινοποίηση (pre-notification) ειδικού καθεστώτος ενίσχυσης. Στο κεφάλαιο 5 του παρόντος, αναλύεται η προεργασία που έχει ήδη γίνει προς αυτήν την κατεύθυνση.

Η προεργασία αυτή συνέβαλε επίσης στον εμπλουτισμό των διαπραγματευτικών θέσεων της χώρας κατά τη διαβούλευση των νέων ορίων έντασης των ενισχύσεων για την περίοδο 2022-2027, τα οποία υπολογίζονται βάσει του ΑΕΠ κάθε περιφέρειας προηγούμενων ετών και αποτυπώνονται στους εθνικούς Χάρτες Περιφερειακών Ενισχύσεων. Στο πλαίσιο αυτό, αναμένεται να αυξηθούν τα ποσοστά έντασης ενίσχυσης που ήδη προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις [Κατευθυντήριες Γραμμές για τις Περιφερειακές Ενισχύσεις της περιόδου 2022-2027](#) (40-60% ανάλογα με το μέγεθος της επιχείρησης) και είναι ήδη αυξημένα σε σχέση με τα ισχύοντα (25-45%) στον Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων της περιόδου 2014-2020 η ισχύς του οποίου έχει παραταθεί έως 31.12.2021.

Περαιτέρω, μέσω ανοικτής πρόσκλησης που δημοσιεύτηκε στις 9.7.2020 στην [ελληνική](#) και την [αγγλική](#) -χωρίς χρονικές δεσμεύσεις και επιμέρους στάδια- ενεργοποιήθηκαν οικονομικοί ή / και επενδυτικοί

φορείς της Ελλάδας και του εξωτερικού για την υποβολή μη-δεσμευτικών επενδυτικών προτάσεων και αναπτυξιακών σχεδίων στις περιοχές μετάβασης. Οι σχετικές προτάσεις κατατίθενται στην Τεχνική Επιτροπή με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (te@sdam.gr) μέσω τυποποιημένων Τεχνικών Δελτίων.

Πρόκειται για μια καινοτόμο διαδικασία η οποία αποδείχθηκε ιδιαίτερα επωφελής τόσο για την εξειδίκευση των κινήτρων, όσο και για την ενημέρωση των ενδιαφερόμενων ώστε να προγραμματίσουν έγκαιρα τις ενέργειές τους. Σημειώνεται ότι η Τεχνική Επιτροπή διατυπώνει εγγράφως επιστημονικές, τεχνικές και διαδικαστικές απόψεις και συστάσεις προς τους ιδιωτικούς φορείς, επισημαίνοντας τυχόν αδυναμίες των προτάσεων ώστε να «θεραπευθούν» εν ευθέτω χρόνο και, πάντως, πριν από την προκήρυξη των προγραμμάτων και την έκδοση προσκλήσεων για την υποβολή φακέλου. Οι όροι των προσκλήσεων αυτών θα προσδιορισθούν μετά την έγκριση του Ειδικού Καθεστώτος Ενίσχυσης και τη θέσπιση των κινήτρων στην Ελληνική έννομη τάξη.

Στο ανωτέρω πλαίσιο, με στόχο τη διαβούλευση και την ανταλλαγή απόψεων με την επιχειρηματική κοινότητα αναφορικά με το ΣΔΑΜ και τα κίνητρα, στις 22 Οκτωβρίου, υπό την αιγίδα των Υπουργείων Περιβάλλοντος και Ενέργειας και Ανάπτυξης και Επενδύσεων, η Ελληνική Εταιρεία Επενδύσεων και Εξωτερικού Εμπορίου (Enterprise Greece) και η Συντονιστική Επιτροπή διοργάνωσαν με μεγάλη επιτυχία **διαδικτυακό φόρουμ** με θέμα: «Δυτική Μακεδονία-Μεγαλόπολη: Μετάβαση στη μεταλιγνιτική εποχή και νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες».

Ακολούθως, στις 30.11.2020, μετά από συμφωνία με την **Enterprise Greece**, **ανακοινώθηκε** η συγκρότηση μιας Ομάδας Κρούσης (Task Force) για την οργανωμένη υποδοχή, την ενημέρωση και την υποστήριξη των ενδιαφερόμενων επενδυτών, ενώ παράλληλα προετοιμάζεται και η αναγκαία επικοινωνιακή εκστρατεία.

2.5 Χωρικός σχεδιασμός

Η ολοκλήρωση του χωρικού σχεδιασμού και των Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων αποτελεί βασικό προαπαιτούμενο του ΣΔΑΜ και έχει αναχθεί σε ύψιστη προτεραιότητα. Στο κεφάλαιο 6 του παρόντος, αναλύεται η προεργασία που έχει ήδη γίνει προς αυτήν την κατεύθυνση.

Ειδικό Μεταβατικό Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης 2020-2023

Για το μεταβατικό διάστημα μέχρι την πλήρη ενεργοποίηση του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης 2021-2027 και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της νέας περιόδου προγραμματισμού, η Τεχνική Γραμματεία ΣΔΑΜ σχεδίασε ένα Ειδικό Μεταβατικό Πρόγραμμα αξιοποιώντας τις δυνατότητες του ΕΣΠΑ 2014-2020, του Πράσινου Ταμείου καθώς και άλλων χρηματοδοτικών πηγών όπως το Ταμείο Ανάκαμψης.

Το Ειδικό Μεταβατικό Πρόγραμμα που επεξεργάστηκε η Συντονιστική Επιτροπή και ενέκρινε η Κυβερνητική Επιτροπή διαρθρώνεται στους παρακάτω έξι Άξονες Προτεραιότητας:

1. Προώθηση της Απασχόλησης των Ανέργων και των Αυτοαπασχολούμενων, καθώς και της Προσαρμοστικότητας των Εργαζομένων και των Επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένης της αναβάθμισης εκπαιδευτικών υποδομών.
2. Αντιμετώπιση των Κοινωνικών Επιπτώσεων και Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής.
3. Προετοιμασία της Οικονομικής και Παραγωγικής Διαφοροποίησης, συμπεριλαμβανομένου του Πρωτογενή Τομέα. Ενίσχυση Επιχειρηματικότητας και προσέλκυση Επενδύσεων.

4. Αναδιάρθρωση της Ενεργειακής Ταυτότητας και Εξορθολογισμός της Αξιοποίησης και Χρήσης των Περιβαλλοντικών Πόρων.
5. Προώθηση της Αστικής Αναζωογόνησης και της Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας.
6. Επιστημονική και Τεχνική Στήριξη, Ωρίμανση Δράσεων.

Για την εξειδίκευση του Μεταβατικού Προγράμματος, δημοσιεύτηκε [ανοικτή πρόσκληση](#) διαβούλευσης προς τους φορείς του Δημόσιου Τομέα και της Αυτοδιοίκησης, τους Επαγγελματικούς και Κοινωνικούς Εταίρους, καθώς και Ακαδημαϊκούς-Ερευνητικούς Φορείς για την υποβολή προτάσεων μέσω τυποποιημένων [Τεχνικών Δελτίων](#) στη διεύθυνση emep20-23@sdam.gr. Η αξιολόγηση των προτάσεων πραγματοποιείται από την Τεχνική Γραμματεία ΣΔΑΜ σε συνεργασία με την Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και ΕΣΠΑ σύμφωνα με τα κριτήρια της πρόσκλησης. Οι δράσεις που θα επιλεγούν, θα ιεραρχηθούν συνδυαστικά με βάση τη διαθεσιμότητα χρηματοδότησης και την αποτελεσματικότητα και συμπληρωματικότητά τους αρχικά με το ΣΔΑΜ και, στη συνέχεια με το νέο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης 2021-2027 και, θα συγκροτήσουν ένα ολοκληρωμένο, στοχευμένο και ευέλικτο, βραχυπρόθεσμο πρόγραμμα που θα καλύπτει την περίοδο 2020-2023.

Στο πλαίσιο του Ειδικού Μεταβατικού Προγράμματος, σχεδιάστηκαν από την Τεχνική Γραμματεία ΣΔΑΜ τα ακόλουθα επτά στοχευμένα προγράμματα τα οποία εγκρίθηκαν από το Διοικητικό Συμβούλιο του Πράσινου Ταμείου, εντάχθηκαν στο έργο του Πράσινου Ταμείου με τίτλο «Χρηματοδότηση έργων και δράσεων για την ανάπτυξη βιώσιμων οικονομικών δραστηριοτήτων χαμηλού ανθρακικού και περιβαλλοντικού αποτυπώματος στις Π.Ε. Κοζάνης, Φλώρινας και στον Δήμο Μεγαλόπολης Π.Ε. Αρκαδίας και διάθεση πίστωσης ποσού 31.412.033,10 € για την υλοποίηση του από τα έσοδα πλειστηριασμών δικαιωμάτων εκπομπών 2018», προκηρύχθηκαν και, ορισμένα, ήδη υλοποιούνται.

1. Σχέδια Δράσης για την [Αειφόρο Ενέργεια και το Κλίμα](#) (έκλεισε η Πρόσκληση με αρ. πρωτ. 4683/9-7-2020 και εντάχθηκαν όλα τα έργα της Α΄ Φάσης).
2. Σχέδια Δράσης για την [Κυκλική Οικονομία](#) (έκλεισε η Πρόσκληση με αρ. πρωτ. 4680/9-7-2020. Εντάχθηκαν όλα τα έργα της Α΄ φάσης).
3. [Πιλοτικό Πρόγραμμα κυκλικής διαχείρισης αστικών υγρών αποβλήτων](#) στις Π.Ε. Κοζάνης-Φλώρινας (Ανοικτή Πρόσκληση με αρ. πρωτ. 6094/10-9-2020).
4. Πρόγραμμα Ενεργειακών Κοινοτήτων (η πρώτη φάση του έργου που αφορά στην εκπόνηση Οδηγού ανατέθηκε στο ΚΑΠΕ).
5. [Πρόγραμμα Ενίσχυσης Επηρεαζόμενων Επιχειρήσεων](#) μέσω Ενδιάμεσου Φορέα (ΕΦΕΠΑΕ). Σε εφαρμογή του άρθρου 54 του ν. 4710/2020 (Α΄142/23.07.2010), υπογράφηκε η Υπουργική Απόφαση 6739 (ΦΕΚ Β΄4570/16.10.20) ορισμού του ΕΦΕΠΑΕ ως Δικαιούχου του Προγράμματος. Ακολούθως εγκρίθηκε η προγραμματική συμφωνία μεταξύ Πράσινου Ταμείου και ΕΦΕΠΑΕ, από το ΔΣ του Πράσινου Ταμείου και εκκρεμεί η έγκρισή της από το ελεγκτικό συνέδριο, ώστε στη συνέχεια να υπογραφεί. Η δημοσίευση του Προγράμματος αναμένεται τον Ιανουάριο του 2021.
6. [Επιχειρησιακό Πάρκο Μεγαλόπολης](#) (επίκειται η δημοσίευση σχετικής προκήρυξης).

7. **Ζώνη Καινοτομίας** Καθαρής Ενέργειας και Περιβαλλοντικών Τεχνολογιών στη Δυτική Μακεδονία (επίκειται η δημοσίευση σχετικής προκήρυξης). Το Πρόγραμμα αυτό αναδεικνύει τον αναπτυξιακό ρόλο των ακαδημαϊκών και ερευνητικών υποδομών της Δυτικής Μακεδονίας με πυλώνες το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας και το Εθνικό Κέντρο Έρευνας & Τεχνολογικής Ανάπτυξης (Παράρτημα Πτολεμαΐδας).

Σημειώνεται επίσης η απόφαση επέκτασης των δυο πρώτων εκ των προγραμμάτων αυτών και στους μη λιγνιτικούς Δήμους Βοΐου, Βελβεντού, Σερβίων της Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης και Πρεσπών της Περιφερειακής Ενότητας Φλώρινας.

Τέλος, σχεδιάστηκαν από την Τεχνική Γραμματεία ΣΔΑΜ σε συνεργασία με τον ΟΑΕΔ και τη Γενική Γραμματεία Δημοσίων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ και **εγκρίθηκαν** από την Κυβερνητική Επιτροπή τα παρακάτω τέσσερα Προγράμματα στήριξης της απασχόλησης στις λιγνιτικές περιοχές προϋπολογισμού 107 εκατ. ευρώ για την επόμενη διετία (50 εκατ. ευρώ για το 2021 και 56,9 εκατ. ευρώ για το 2022).

1. Δημιουργία Νέων Θέσεων Εργασίας: Το Πρόγραμμα αφορά στην πρόσληψη ανέργων από επιχειρήσεις σε νέες θέσεις πλήρους απασχόλησης με ελκυστικούς όρους και προϋποθέσεις, όπως αυξημένη επιχορήγηση μισθού και εισφορών, απλουστευμένες προϋποθέσεις και ταχύτερες διαδικασίες συμμετοχής και πληρωμής κ.α.
2. Εργασιακή Εμπειρία Νέων: Το Πρόγραμμα αφορά στην απόκτηση εργασιακής εμπειρίας για νέους ανέργους ηλικίας 18 έως 29 ετών με 100% κάλυψη μισθού και εισφορών για την απασχόλησή τους σε τοπικές επιχειρήσεις.
3. Επιχορήγηση Μετεγκατάστασης: Το Πρόγραμμα αφορά στην επιχορήγηση τοπικών επιχειρήσεων για την πρόσληψη ανέργων από την ευρύτερη περιοχή καθώς και για την κάλυψη εξόδων μετεγκατάστασης και διαμονής τους.
4. Συμβουλευτική, Κατάρτιση και Απασχόληση: Το Πρόγραμμα αφορά στην παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς ανέργους, (π.χ. επαγγελματικό προσανατολισμό, ανάπτυξη και αναβάθμιση δεξιοτήτων μέσω κατάρτισης) καθώς και στην επιχορήγηση επιχειρήσεων για την πρόσληψή τους και θα υλοποιηθεί σε συνεργασία με τους Δήμους των λιγνιτικών περιοχών.

Τα Προγράμματα αυτά θα ενεργοποιηθούν σταδιακά από τις αρχές του 2021.

2.6 Πρόσδος έργου και βασικές δραστηριότητες

Η κατάρτιση του ΣΔΑΜ πραγματοποιήθηκε στη βάση των ακόλουθων δραστηριοτήτων:

1. Ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης, αναμενόμενων επιπτώσεων και εγγενών πλεονεκτημάτων των περιοχών μετάβασης,
2. Εξειδίκευση οράματος, αρχικές επενδύσεις εμβληματικού χαρακτήρα και ανάλυση αναπτυξιακών δράσεων και έργων υποδομής στις περιοχές μετάβασης,
3. Αρχική ποσοτικοποίηση των εξεταζόμενων δράσεων σε όρους απασχόλησης,
4. Χαρτογράφηση και ποσοτικοποίηση δέσμης κινήτρων,
5. Αρχική χωροθέτηση χρήσεων γης, ανάπτυξη σεναρίων και προετοιμασία για την εκπόνηση Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων,
6. Χαρτογράφηση των διαθέσιμων πηγών χρηματοδότησης και κατάρτιση σχεδίου χρηματοδότησης,
7. Ανάλυση επανακατάρτισης ανθρώπινου δυναμικού.

Στο πλαίσιο της κατάρτισης του ΣΔΑΜ μελετήθηκαν ευρωπαϊκές και διεθνείς βέλτιστες πρακτικές από δέκα διαφορετικές χώρες, όπου έχει σημειωθεί ή βρίσκεται σε εξέλιξη απολιγνιτοποίηση μεγαλύτερης ή μικρότερης κλίμακας. Παράλληλα, κινητοποιήθηκε ένα ευρύ και διεθνές δίκτυο ειδικών σε θέματα δίκαιης μετάβασης, οικονομικής ανάπτυξης και επανακατάρτισης ανθρώπινου δυναμικού. Τέλος, ελήφθη υπόψη πληθώρα μελετών της επιστημονικής κοινότητας και φορέων εγνωσμένου κύρους, όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Παγκόσμια Τράπεζα, η Ακαδημία Αθηνών, το Ινστιτούτο Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, Επιμελητήρια κ.λπ..

2.7 Συνεργασία με τους εμπλεκόμενους φορείς

Ο διάλογος με τους εμπλεκόμενους φορείς, τόσο στη Δυτική Μακεδονία όσο και στη Μεγαλόπολη, ήταν διαρκής και ανοιχτός κατά τη διάρκεια των εργασιών εκπόνησης του προσχεδίου ΣΔΑΜ. Καταρχάς, οι Περιφερειάρχες Δυτικής Μακεδονίας και Πελοποννήσου, ως μέλη της Συντονιστικής Επιτροπής ΣΔΑΜ, συμμετείχαν ενεργά στη διαδικασία. Περαιτέρω, για την πληρέστερη ενημέρωση των τοπικών κοινωνιών, δημιουργήθηκε **διαδικτυακή πλατφόρμα** όπου δημοσιεύονται η πρόοδος του έργου, όλες οι σχετικές με αυτό ενέργειες καθώς και τα **πρακτικά** των συνεδριάσεων της Συντονιστικής Επιτροπής.

Παράλληλα, εκτός από τις ημερίδες και τις διαρκείς επαφές της πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και των ενεργειακών φορέων, ο Πρόεδρος της Συντονιστικής Επιτροπής, στο πλαίσιο επισκέψεων που πραγματοποίησε στις λιγνιτικές περιοχές, συζήτησε διεξοδικά τα ζητήματα τόσο με τις συμπολιτεύσεις όσο και με τις αντιπολιτεύσεις του Περιφερειακού και των Δημοτικών Συμβουλίων καθώς και με υπηρεσιακούς παράγοντες, με εκπροσώπους Εργατικών Κέντρων, Επιμελητηρίων, σωματείων εργαζομένων, επιστημονικών φορέων, με τις Τεχνικές Ομάδες της Περιφέρειας, με το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, με το παράρτημα του Εθνικού Κέντρου Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης, κ.λπ. Στο πλαίσιο αυτό συγκεντρώθηκαν και ελήφθησαν υπόψη οι προτάσεις που κατατέθηκαν επισήμως στη Συντονιστική Επιτροπή από πληθώρα τοπικών φορέων.

Καταλυτική ήταν και η συνεισφορά της ακαδημαϊκής κοινότητας. Συγκεκριμένα, αναπτύχθηκε διαρκής και στενή συνεργασία με τις πρυτανικές αρχές του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, ώστε να συνδιαμορφωθεί ο νέος αναβαθμισμένος ρόλος που θα διαδραματίσει το ίδρυμα, τόσο ως φορέας επανακατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού, όσο και ως φορέας ανάπτυξης της περιοχής. Σημειώνεται ότι ως Πρόεδρος της Τεχνικής Επιτροπής ΣΔΑΜ ορίστηκε ο Πρύτανης του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Περαιτέρω, η ομάδα Συμβούλων του ΣΔΑΜ συνεργάστηκε με επιστήμονες του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου (ΕΜΠ) για την προετοιμασία του χωρικού σχεδιασμού, ενώ συμμετείχε σε πολλαπλές συναντήσεις εργασίας με εκπροσώπους της ΔΕΗ Α.Ε.. προκειμένου να ληφθούν υπόψη τα επενδυτικά σχέδια της επιχείρησης εντός των ορίων των λιγνιτικών κέντρων. Τέλος, πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις εργασίας με την ομάδα του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), προκειμένου να συζητηθούν θέματα ανθρώπινου δυναμικού και απασχόλησης και να εξεταστούν τα διαθέσιμα προγράμματα κατάρτισης καθώς και ο ρόλος που θα μπορούσε να αναλάβει ο ΟΑΕΔ προς αυτήν την κατεύθυνση, ως δημόσιος επιχειρησιακός βραχίονας για την προώθηση της απασχόλησης.

Σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα, το προσχέδιο ΣΔΑΜ ολοκληρώθηκε στα τέλη Αυγούστου, κατατέθηκε στη Συντονιστική Επιτροπή στις 4.9.2020 και παρουσιάστηκε στις Τεχνικές Ομάδες της Περιφέρειας Πελοποννήσου και της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Ειδικότερα, στο πλαίσιο παρουσίασης η οποία έλαβε χώρα στις 7 Σεπτεμβρίου σε τηλεσυνεδρίαση της Ομάδας ΣΔΑΜ με τις Τεχνικές Ομάδες της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, καταγράφηκαν και συζητήθηκαν αναλυτικά τα σχόλια και οι παρατηρήσεις των συμμετεχόντων.

Ακολούθως, η Κυβερνητική Επιτροπή, κατά την 5^η Συνεδρίασή της στις 9 Σεπτεμβρίου, [ενέκρινε](#) το σχέδιο ΣΔΑΜ το οποίο αμέσως μετά παρουσιάστηκε από τον Πρόεδρό της Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας κ. Κωστή Χατζηδάκη σε συνέντευξη τύπου μαζί με όλο το υποστηρικτικό υλικό.

Στη συνέχεια, στις 3 Οκτωβρίου, μέσω [ανακοίνωσης τύπου](#), το κείμενο του σχεδίου ΣΔΑΜ τέθηκε σε ευρύτατη θεσμική [δημόσια διαβούλευση](#) έως τις 10 Νοεμβρίου 2020 (www.opengov.gr), ενώ στην ιστοσελίδα www.sdam.gr αναρτήθηκε όλο το υλικό καθώς και το κείμενο ΣΔΑΜ στην [αγγλική](#).

Η θεσμική δημόσια διαβούλευση σηματοδότησε και επίσημα την έναρξη ενός εποικοδομητικού διαλόγου όλων των εμπλεκόμενων φορέων επί του προτεινόμενου ΣΔΑΜ, με σκοπό τον περαιτέρω εμπλουτισμό του. Στις 40 ημέρες που διήρκεσε η διαβούλευση αλλά και στο αμέσως προσεχές διάστημα, κατατέθηκαν 100 περίπου σχόλια (85 στην ιστοσελίδα της διαβούλευσης) από πληθώρα ιδιωτικών και δημοσίων φορέων. Τα σχόλια αυτά, μετά από απόφαση της Συντονιστικής Επιτροπής, αξιολογήθηκαν με κριτήρια τη συνάφεια με το ΣΔΑΜ (25%) και με τους αναπτυξιακούς άξονες (25%), την ποιότητα της τεκμηρίωσης (20%) και τη φερεγγυότητα του φορέα (30%), βαθμολογήθηκαν σε κλίμακα 1-4 και κατηγοριοποιήθηκαν με βάση το περιεχόμενό και την αναφορά τους σε ενότητες του ΣΔΑΜ. Πρώτα υπολογίστηκε ο σταθμισμένος μέσος όρος των τριών πρώτων κριτηρίων και μετά συνυπολογίστηκε μεσοσταθμικά και το τέταρτο κριτήριο ώστε να προκύψει η τελική βαθμολογία. Τα σχόλια που συγκέντρωσαν αρχική βαθμολογία ≥ 1.4 ή/και συνολική βαθμολογία ≥ 1.9 , προκρίθηκαν προς συζήτηση, με την πλειονότητα να αφορά στις επενδύσεις και τα κίνητρα.

Όλα τα σχόλια, οι παρατηρήσεις και οι προτάσεις που κατατέθηκαν επώνυμα, εμπρόσθεσμα ή / και εκπρόθεσμα, πρόκειται να αναρτηθούν στην ιστοσελίδα ΣΔΑΜ ύστερα από σχετική απόφαση που θα κληθεί να λάβει η Συντονιστική Επιτροπή.

Τα ανωτέρω παρουσιάστηκαν στις 24.11.2020 στην 6^η συνεδρίαση της Κυβερνητικής Επιτροπής, η οποία, σύμφωνα με τη σχετική [ανακοίνωση τύπου](#), «ενέκρινε την τελική εκδοχή του ΣΔΑΜ (με ενσωματωμένα τα σχόλια που προέκυψαν από την διαβούλευση), προκειμένου να παρουσιαστεί στο Υπουργικό Συμβούλιο». Η [παρουσίαση](#) αυτή έλαβε χώρα στις 7.12.2020

3 Το όραμα για την επόμενη μέρα

3.1 Βασικές αρχές, πυλώνες και εξειδίκευση του οράματος

Το σχέδιο ΣΔΑΜ αναπτύχθηκε σε έξι επιμέρους [θεματικές ενότητες](#):

- υφιστάμενη κατάσταση και πηγές ανταγωνιστικότητας,
- όραμα για την επόμενη ημέρα,
- εμβληματικές επενδύσεις και αναπτυξιακές δράσεις,
- επενδυτικά κίνητρα και σχέδιο χρηματοδότησης,
- πρόγραμμα επανακατάρτισης ανθρώπινου δυναμικού και
- διεθνείς βέλτιστες πρακτικές.

Το όραμα για την «επόμενη μέρα» διέπεται από πέντε βασικές αρχές:

- Έμφαση σε τομείς εντάσεως εργασίας για τη δημιουργία απασχόλησης στις τοπικές κοινωνίες,
- Αξιοποίηση των εγγενών πλεονεκτημάτων των επηρεαζόμενων περιοχών,
- Εξασφάλιση ταχύτερης μετάβασης με έμφαση στις γρήγορες νίκες (quick-wins),

- Προώθηση της κοινωνικής και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας με έμφαση στην αειφόρο ανάπτυξη,
- Ενσωμάτωση της σύγχρονης τεχνολογίας και προώθηση της καινοτομίας,

Με βάση τις ανωτέρω αρχές, το όραμα για την "επόμενη μέρα" συνθέτουν οι ακόλουθοι πέντε (5) πυλώνες ανάπτυξης, εναρμονισμένοι με τις «ομάδες στόχων πολιτικής» της Ε.Ε. για μία εξυπνότερη, πιο πράσινη, πιο συνδεδεμένη, πιο κοινωνική Ευρώπη και μια Ευρώπη πιο κοντά στον πολίτη:

- Καθαρή ενέργεια,
- Βιομηχανία, βιοτεχνία και εμπόριο,
- Έξυπνη αγροτική παραγωγή,
- Βιώσιμος τουρισμός,
- Τεχνολογία και εκπαίδευση.

Οι πέντε (5) αυτοί πυλώνες στηρίζουν τη μετάβαση σε ένα οικονομικό πρότυπο το οποίο θα αναδεικνύει τις σύγχρονες και καθαρές μορφές ενέργειας, αλλά ταυτόχρονα θα είναι διαφοροποιημένο απελευθερώνοντας την αναπτυξιακή προοπτική περισσότερων κλάδων της οικονομίας. Οι πυλώνες θα πρέπει να οικοδομηθούν σε γερά θεμέλια και να υποστηριχτούν από τολμηρές οριζόντιες δράσεις, όπως ανάπτυξη φυσικών και ψηφιακών υποδομών, επανακατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού, καθοδήγηση επιχειρηματικότητας, κίνητρα και εναλλακτικές χρήσεις γης. Τέλος, δεδομένης την ταχείας διείσδυσης της τεχνολογίας, ο ευρύτερος κλάδος θα πρέπει να αποτελέσει ανεξάρτητο πυλώνα ανάπτυξης και στις τοπικές οικονομίες και να διαπνέει και τους υπόλοιπους τομείς (μεταξύ άλλων τη βιομηχανία τελευταίας γενιάς ή τον πρωτογενή τομέα που αξιοποιεί τεχνολογικά εξελιγμένες τεχνικές παραγωγής).

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, πραγματοποιήθηκε εξειδίκευση του οράματος για την «επόμενη μέρα» για κάθε μία από τις δύο λιγνιτικές περιοχές. Η εξειδίκευση του οράματος ακολούθησε την ανάλυση των εγγενών πλεονεκτημάτων των λιγνιτικών περιοχών, ώστε αυτό να εδράζεται σε αληθινά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, σε συνδυασμό πάντα με το ήδη εκπεφρασμένο επενδυτικό ενδιαφέρον.

Επιγραμματικά, η Δυτική Μακεδονία, με κύρια πλεονεκτήματα την εκπαίδευση και τον φυσικό πλούτο, μετατρέπεται σε καινοτόμο κέντρο παραγωγής και έρευνας καθαρής ενέργειας με διαφοροποιημένο οικονομικό μοντέλο. Η Μεγαλόπολη, με κύρια πλεονεκτήματα τον φυσικό πλούτο και τις υποδομές, εκσυγχρονίζει το ενεργειακό και βιομηχανικό της προφίλ, με στροφή στην καθαρή παραγωγή και με επανεκκίνηση της βαριάς βιομηχανίας στην περιοχή.

3.2 Εξεταζόμενες επενδύσεις και όφελος στις τοπικές κοινωνίες

Ουσιαστικό βήμα για τη δίκαιη αναπτυξιακή μετάβαση κάθε περιοχής, αποτελεί η προώθηση ενός οικοσυστήματος επενδύσεων γύρω από τους πυλώνες του οράματος, οι οποίες θα υλοποιηθούν τόσο από ιδιωτικούς, όσο και δημόσιους φορείς, αλλά και μέσω σύμπραξης δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ). Ειδικότερα, έχουν ληφθεί υπόψη και αναλυθεί κυρίως ιδιωτικές επενδύσεις με βάση το εκπεφρασμένο ενδιαφέρον, όπως αυτό εκδηλώθηκε μετά την υιοθέτηση του ΕΣΕΚ και, ιδίως, κατά την περίοδο κατάρτισης του ΣΔΑΜ, λαμβάνοντας πάντα υπόψη τα εγγενή πλεονεκτήματα των περιοχών μετάβασης. Οι επενδύσεις αυτές, εμβληματικού χαρακτήρα, μπορούν να απορροφήσουν ένα μεγάλο ποσοστό του εργατικού δυναμικού στις δύο επηρεαζόμενες περιοχές, ενώ αποτελούν καθοριστικό παράγοντα για τη συγκρότηση και την ανάπτυξη του εν λόγω οικοσυστήματος επενδύσεων, ανεξαρτήτως μεγέθους και φορέα υλοποίησης. Οι σχετικές δράσεις συνολικού ύψους άνω των 3δισ ευρώ καταγράφονται ως εξής (ανά περιοχή μετάβασης και ανά τομέα δραστηριότητας):

Δυτική Μακεδονία

Καθαρή ενέργεια

Κατασκευάζονται ληδη φωτοβολταϊκοί σταθμοί από τη ΔΕΗ (230MW, προϋπολογισμού επένδυσης εκατόν τριάντα τρία (133) εκατ. ευρώ) και από την ΕΛΠΕ Α.Ε. (204MW, προϋπολογισμού επένδυσης εκατόν τριάντα (130) εκατ. ευρώ) και προωθείται νέα επένδυση από τη ΔΕΗ (σε διάφορα στάδια ωρίμανσης) επιπλέον 1.9 GW. Οι επενδύσεις αυτές θα συνεισφέρουν στη μερική αντικατάσταση λιγνιτικής ισχύος εξυπηρετώντας ταυτόχρονα τους στόχους του ΕΣΕΚ, ενώ, εκτός από την εισροή κεφαλαίων και την επανεκκίνηση της τοπικής οικονομίας, αναμένεται να συμβάλουν καθοριστικά στην προσέλκυση συναφών επενδύσεων.

Για παράδειγμα, η κατασκευή φωτοβολταϊκών σταθμών παρέχει τη δυνατότητα ανάπτυξης δραστηριοτήτων στο χώρο των ανταλλακτικών αλλά και της έρευνας και ανάπτυξης μονάδων υδρογόνου που θα συνδέονται με τις ΑΠΕ για τον οποίο έχει ήδη εκφραστεί επενδυτικό ενδιαφέρον:

- Από τον Απρίλιο του 2020 έχει εκδηλωθεί ενδιαφέρον για συμμετοχή σε επένδυση ύψους περίπου ενός (1) δισεκ. ευρώ για την κατασκευή μονάδας παραγωγής πράσινου υδρογόνου μέσω ΑΠΕ (υπό συζήτηση από πολλούς ενεργειακούς ομίλους),
- Μέσω του έργου White Dragon σχεδιάζονται επενδύσεις ύψους περίπου δυόμιση (2,5) δισεκ. ευρώ σε ηλεκτρολύτες 1.5GW με εκτιμώμενες 5.000 άμεσες θέσεις εργασίας. Το έργο αυτό το οποίο προετοιμάζεται από τέσσερις χώρες, μία εκ των οποίων είναι και η χώρα μας, ανταγωνίζεται 7 ακόμα έργα που προωθεί η κορυφαία στον τομέα αυτό Ευρωπαϊκή Οργάνωση [Hydrogen Europe Industry](#) στο πλαίσιο της [Ευρωπαϊκής Συμμαχίας για το Καθαρό Υδρογόνο](#).

Επιπλέον, ο Όμιλος [Eunice](#) φέρεται να σχεδιάζει επένδυση διακοσίων ογδόντα (280) εκατ. ευρώ για την κατασκευή μονάδας αποθήκευσης ενέργειας 250MW.

Η δεύτερη εμβληματική επένδυση στην καθαρή ενέργεια αφορά στο Πεδίο Ενεργειακής Έρευνας και Τεχνολογίας (PENET). Το PENET θα αποτελεί χώρο συνεργασίας και διασύνδεσης των ερευνητικών φορέων (Πανεπιστήμιο και ΕΚΕΤΑ) με ερευνητικές ομάδες μεγάλων επιχειρήσεων για την ανάπτυξη καινοτόμων τεχνολογιών σε ένα χώρο πρόσφορο για επενδύσεις όπως η ηλεκτροκίνηση, τα εναλλακτικά καύσιμα και το υδρογόνο, οι τεχνολογίες αποθήκευσης κ.α. Παράλληλα, θα λειτουργεί ως θερμοκοιτίδα για νεοφυείς επιχειρήσεις μέσω των οποίων θα αξιοποιούνται τα ερευνητικά αποτελέσματα που παράγονται στο Πανεπιστήμιο. Με τη λειτουργία του PENET αναμένεται σημαντική αναβάθμιση του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας κυρίως σε διεθνές επίπεδο, με την προσέλκυση νέων ερευνητών και φοιτητών από το εξωτερικό καθώς και ενίσχυση του επιστημονικού τουρισμού στην περιοχή με τη φιλοξενία διεθνών συνεδρίων και επιστημονικών – επιχειρηματικών συναντήσεων.

Τέλος, σημειώνεται ότι η ΔΕΗ, λόγω της μακροχρόνιας δραστηριότητάς της στην περιοχή, διαθέτει πολλές κτηριακές υποδομές και μηχανολογικές εγκαταστάσεις οι οποίες θα αποσυρθούν ή θα αξιοποιηθούν σε άλλες χρήσεις. Η εφαρμογή πρακτικών κυκλικής οικονομίας από τους αναδόχους των έργων της απόσυρσης, εκτός από τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος, θα συνεισφέρει και στην ενίσχυση της απασχόλησης.

Βιομηχανία, βιοτεχνία και εμπόριο

Σχεδιάζεται η δημιουργία βιομηχανικού πάρκου ηλεκτροκίνησης, ως ενός κεντρικού πυλώνα για τη βιομηχανική ανάπτυξη στην περιοχή. Ήδη υπάρχει ενδιαφέρον από διεθνή όμιλο για την κατασκευή εργοστασίου μπαταριών συνολικής επένδυσης περίπου διακοσίων (200) εκατ. που θα μπορούσε να δημιουργήσει έως εξακόσιες (600) συνολικές μόνιμες θέσεις εργασίας. Παράλληλα, το βιομηχανικό πάρκο αναμένεται να προσελκύσει μονάδες κατασκευής πρώτων υλών ή φορτιστών. Ήδη υπάρχει εκτεφρασμένο επενδυτικό ενδιαφέρον για ανάλογες επενδύσεις, όπως για παράδειγμα η επένδυση άνω των πέντε εκατ. ευρώ από εταιρεία που δραστηριοποιείται στον κλάδο της αυτοκινητοβιομηχανίας για την κατασκευή ενός εργοστασίου παραγωγής τμημάτων ή ανταλλακτικών αυτοκινήτων.

Έξυπνη αγροτική παραγωγή

Εκδηλώνεται μεγάλο επενδυτικό ενδιαφέρον για την ανάπτυξη έξυπνων μονάδων παραγωγής με έμφαση σε εναλλακτικές μορφές καλλιέργειας (π.χ. υδροπονία). Για παράδειγμα, υπάρχει εκτεφρασμένο ενδιαφέρον από διεθνή εταιρία στον κλάδο των τροφίμων για την κατασκευή μεγάλης μονάδας υδροπονίας. Η επένδυση η οποία εκτιμάται σε περίπου εκατό (100) εκατ. ευρώ αναμένεται να δημιουργήσει έως τετρακόσιες (400) άμεσες θέσεις εργασίας κατά τη λειτουργία της. Επίσης, βρίσκονται υπό συζήτηση επενδύσεις για την κατασκευή μονάδας παραγωγής, επεξεργασίας και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων (εκτιμώμενη επένδυση 44 εκατ. ευρώ με τη δημιουργία έως 100 άμεσων θέσεων κατά τη λειτουργία) και μονάδας συσκευασίας και μεταποίησης φρούτων και λαχανικών (εκτιμώμενη επένδυση 13 εκατ. ευρώ με τη δημιουργία έως 75 άμεσες θέσεις κατά τη λειτουργία)

Βιώσιμος τουρισμός

Πρωθείται η δημιουργία ενός οικοσυστήματος οινικού τουρισμού στα πρότυπα της Βόρειας Ιταλίας αξιοποιώντας τις μεγάλες δυνατότητες των οινοποιητικών επιχειρήσεων ιδίως της περιοχής του Αμυνταίου, με θετικές επιπτώσεις στις καλλιέργειες, τη μεταποίηση, το εμπόριο και, ταυτόχρονα, τον τουρισμό, δεδομένου ότι οι περισσότερες μονάδες είναι επισκέψιμες. Ήδη υπάρχει εκτεφρασμένο ενδιαφέρον από ηγετική εταιρία του κλάδου για την υλοποίηση επένδυσης ύψους τριών (3) εκατ. ευρώ η οποία αναμένεται να δημιουργήσει αρκετές θέσεις εργασίας σε καταλύματα και χώρους εστίασης. Το ενδιαφέρον συνδυάζει επίσης άλλες επενδύσεις π.χ. κατασκευή μονάδας ανακύκλωσης υπολειμμάτων και

μονάδας παλαιώσης ύψους άνω των τρεισήμισι (3,5) εκατ. ευρώ. Το συγκεκριμένο ενδιαφέρον μπορεί να αποτελέσει το έναυσμα για να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους και άλλες εταιρίες που ασχολούνται με την οινοποιία στην περιοχή.

Άλλες επενδύσεις

Προωθείται η δημιουργία υπερσύγχρονης κλινικής αποκατάστασης, με στόχο την ανάπτυξη του ιατρικού τουρισμού. Η επένδυση αναμένεται να αποτελέσει έναυσμα για την αναβάθμιση όμορων ιατρικών εγκαταστάσεων και την ενδυνάμωση της συνεργασίας με το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας (π.χ. στον τομέα των κλινικών μελετών). Παράλληλα, το έργο μπορεί να αναβαθμίσει την ευρύτερη περιοχή ενισχύοντας την τουριστική της ταυτότητα (ιατρικός τουρισμός).

Τέλος, θα πρέπει να τονισθεί η σημασία διατήρησης και προώθησης της βιομηχανικής κληρονομιάς της Δυτικής Μακεδονίας στο πλαίσιο της διαφοροποίησης του τουριστικού της προφίλ. Στο θέμα αυτό σημαντικό ρόλο θα διαδραματίσει η ΔΕΗ. Αντίστοιχα, η διατήρηση και η αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, μέσω ειδικά σχεδιασμένων, προγραμμάτων θα ενισχύσει σημαντικά τον κλάδο του τουρισμού και τις επιχειρήσεις που συνδέονται άμεσα και έμμεσα με αυτόν.

Δ. Μακεδονία: Εκπεφρασμένο ενδιαφέρον για 11 μεγάλα έργα που εκτιμάται ότι μπορούν να κινητοποιήσουν πάνω από €2 δις νέες επενδύσεις στην περιοχή

		Εξεταζόμενες μεγάλες επενδύσεις	Εκτιμώμενη επένδυση
	Καθαρή ενέργεια	 <ul style="list-style-type: none"> Φωτοβολταϊκά πάρκα (~2GW) από τη ΔΕΗ και τα ΕΛΠΕ Μονάδα παραγωγής πράσινου υδρογόνου από τη Solaris¹ Εγκαταστάσεις αποθήκευσης ενέργειας από τη Eunice Πεδίο ενεργειακής έρευνας και τεχνολογίας² με ΣΔΙΤ με το ΠΔΜ³ 	~€1.5B
	Βιομηχανία, Βιοτεχνία και εμπόριο	 <ul style="list-style-type: none"> Βιομηχανικό πάρκο με έμφαση στην κατασκευή προϊόντων ηλεκτροκίνησης (μπαταρίες λιθίου, κλπ.) από πανεθνικό όμιλο Δημιουργία μονάδας διαχείρισης αποβλήτων Κέντρο επεξεργασίας Βιομάζας 	~€200M
	Έξυπνη αγροτική παραγωγή	 <ul style="list-style-type: none"> Έξυπνες αγροτικές μονάδες παραγωγής τελευταίας τεχνολογίας (υδροπονία) από διεθνή εταιρία στον κλάδο των τροφίμων 	~€100M
	Βιώσιμος τουρισμός	 <ul style="list-style-type: none"> Οικοσύστημα οινικού τουρισμού στα πρότυπα της Βόρειας Ιταλίας, ενδιαφέρον από ηγετική εταιρία στην οινοποιία 	~€25M
	Άλλες επενδύσεις	 <ul style="list-style-type: none"> Υπερσύγχρονη κλινική φυσικής αποκατάστασης με ΣΔΙΤ με δημόσιο φορέα 	~€60M

1. Μέσω της προμήθειας 300 ηλεκτροκίνητων λεωφορείων υδρογόνου. 2. Ενδεικτικά: ηλεκτροκίνηση, υδρογόνο και αναλογιστικό κάρσιμα, τεχνολογίες αποθήκευσης. 3. Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας. Πηγή: ΔΕΗ, ΕΛΠΕ, Επενδυτικά σχέδια, Προτάσεις φορέων, Ανάλυση Ομάδας ΣΔΑΜ

 Ιδιωτικός φορέας
  Δημόσιος φορέας
  ΣΔΙΤ
 10

Μεγαλόπολη

Καθαρή ενέργεια

Υπάρχει εκπεφρασμένο ενδιαφέρον για την κατασκευή φωτοβολταϊκών σταθμών ~0.5GW, εκ των οποίων 50MW βρίσκονται ήδη υπό κατασκευή από τη ΔΕΗ. Οι επενδύσεις αυτές θα συνεισφέρουν στη μερική αντικατάσταση λιγνιτικής ισχύος εξυπηρετώντας ταυτόχρονα τους στόχους του ΕΣΕΚ, ενώ, εκτός από την εισροή κεφαλαίων και την επανεκκίνηση της τοπικής οικονομίας, αναμένεται να συμβάλουν καθοριστικά στην προσέλκυση συναφών επενδύσεων.

Βιομηχανία, βιοτεχνία και εμπόριο

Προετοιμάζεται η δημιουργία ενός Επιχειρηματικού Πάρκου το οποίο αναμένεται να ενισχύσει

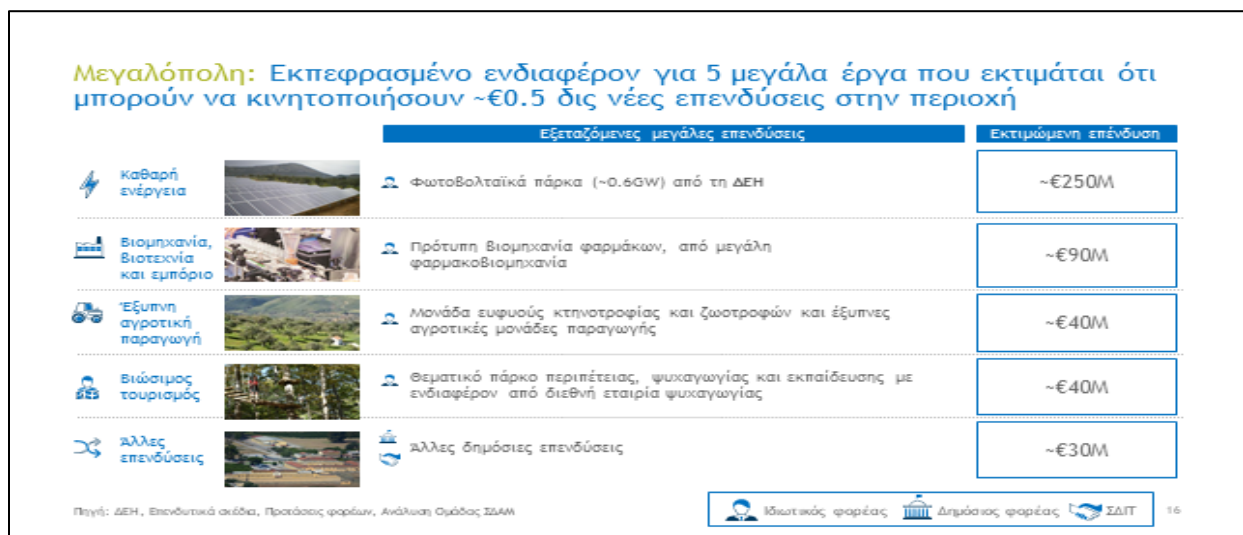
σημαντικά τη διαφοροποίηση του παραγωγικού προτύπου της Μεγαλόπολης. Σημειώνεται επίσης ότι υπάρχει εκπεφρασμένο ενδιαφέρον από φαρμακοβιομηχανία για μια επένδυση-πρότυπο ύψους περίπου εκατόν τριαντατριών (133) εκατομμυρίων ευρώ που θα μπορούσε να δημιουργήσει έως τετρακόσιες (400) άμεσες θέσεις εργασίας στην περιοχή. Παράλληλα, παρέχεται η δυνατότητα συνεργασίας με το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου για την ανάπτυξη σχετικών ερευνητικών προγραμμάτων. Περαιτέρω, έχει εκφραστεί ενδιαφέρον για την κατασκευή ενός εργοστασίου παραγωγής φαρμακευτικών σκευασμάτων.

Έξυπνη αγροτική παραγωγή

Σχεδιάζεται η ανάπτυξη μονάδων ευφυούς κτηνοτροφίας και ζωοτροφών με στόχο την ανάπτυξη της κτηνοτροφικής δυναμικότητας της περιοχής. Ταυτόχρονα, υπάρχει εκπεφρασμένο ενδιαφέρον για τη δημιουργία έξυπνων μονάδων παραγωγής εξαγωγίμων προϊόντων, με έμφαση σε εναλλακτικές μορφές καλλιέργειας (π.χ. υδροπονία) καθώς και μιας μονάδας μεταποίησης βιολογικών προϊόντων.

Βιώσιμος τουρισμός

Υπάρχει εκπεφρασμένο ενδιαφέρον από διεθνή εταιρία ψυχαγωγίας για τη δημιουργία ενός πρότυπου θεματικού πάρκου περιπέτειας, ψυχαγωγίας και εκπαίδευσης. Στο πλαίσιο αυτό, αναδεικνύεται η δυνατότητα δημιουργίας ενός μουσείου προβολής της βιομηχανικής κληρονομιάς. Αντίστοιχα, η προώθηση του μηχανοκίνητου αθλητισμού αναμένεται να ενισχύσει την τουριστική ταυτότητα της περιοχής.

3.3 Δημόσιες επενδύσεις σε Δυτική Μακεδονία και Μεγαλόπολη

Παράλληλα με τις επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα, καταρτίζονται προτάσεις και σχεδιασμοί για την υλοποίηση ενός εκτεταμένου προγράμματος δημοσίων έργων, με έμφαση στις υποδομές, τα οποία θα αναμορφώσουν τις επηρεαζόμενες περιοχές. Τα έργα συμπεριλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την ολοκλήρωση των οδικών διασυνδέσεων, την ενίσχυση και επέκταση του σιδηροδρομικού δικτύου, την εισαγωγή φυσικού αερίου και την ανάπτυξη δικτύων, την ενίσχυση των υποδομών τηλεθέρμανσης, την εγκατάσταση ευρυζωνικού δικτύου υπερ-υψηλών ταχυτήτων και δικτύου κινητής τηλεφωνίας πέμπτης γενιάς (5G) κ.λπ. Τα συγκεκριμένα έργα θα δημιουργήσουν πολλές θέσεις εργασίας κατά τη διάρκεια της κατασκευαστικής περιόδου των εμβληματικών επενδύσεων καθώς αποτελούν σημαντικό προαπαιτούμενο για την υλοποίησή τους.

Καθοριστικό βήμα αποτελεί η υλοποίηση ενός προγράμματος αποκαταστάσεων των εδαφών στις ζώνες απολιγνιτοποίησης, στο οποίο θα απασχοληθεί σημαντικό μέρος του ανθρώπινου δυναμικού. Για τη χρηματοδότηση του εν λόγω προγράμματος θα κινητοποιηθούν πόροι ύψους 300 εκατ. ευρώ από το νέο Ταμείο Ανάκαμψης.

3.4 Θέσεις εργασίας

Οι μεγάλες επενδύσεις όπως έχουν αποτυπωθεί την περίοδο κατάρτισης του ΣΔΑΜ, εκτιμάται ότι μπορούν να δημιουργήσουν περίπου οκτώ χιλιάδες (8.000) συνολικές θέσεις εργασίας μέχρι το 2028.

Οι νέες θέσεις εργασίας που θα προκύψουν από τις επενδύσεις αυτές, αναμένεται να απορροφήσουν το έκτακτο προσωπικό και προσωπικό των εργοληπτών της ΔΕΗ, καθώς και βραχυχρόνια άνεργους των επηρεαζόμενων περιοχών (~11,000 συνολικά σήμερα). Είναι σαφές, ότι κατά την πορεία εξειδίκευσης του σχεδιασμού και ενεργοποίησης κυρίως του Επιχειρησιακού Προγράμματος Δίκαιης Μετάβασης 2021-2027, οι θέσεις εργασίας που αναμένεται να δημιουργηθούν θα υπερκαλύψουν τις ανάγκες απορρόφησης του εργατικού δυναμικού.

Οι θέσεις εργασίας υπολογίστηκαν έχοντας ως κύρια πηγή δεδομένων το υπαρκτό επενδυτικό ενδιαφέρον και τις καταγεγραμμένες προτάσεις, μέσω των διαθέσιμων επιχειρηματικών σχεδίων (business plans), ενώ συνεκτιμήθηκαν αντίστοιχα παραδείγματα κυρίως από την Ελλάδα, όσο και από Ευρωπαϊκές χώρες που έχουν προωθήσει με επιτυχία πολιτικές και προγράμματα ανεξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα.

Σε αυτές τις περιπτώσεις έγινε αρκετά συντηρητικός υπολογισμός των θέσεων εργασίας. Για παράδειγμα, κατά τη λειτουργία του ΠΕΝΕΤ υπολογίζεται ότι θα δημιουργηθούν έως ~2,200 άμεσες και έμμεσες θέσεις εργασίας. Σε αντίστοιχου βεληνεκούς έργα στην Ελλάδα, οι υπολογιζόμενες θέσεις εργασίας είναι πολλαπλάσιες και συγκεκριμένα, στην Αλεξάνδρεια Ζώνη Καινοτομίας εκτιμώνται σε ~7,000, ενώ στην Πολιτεία Καινοτομίας (κτίριο πρώην Χρωματοργίας Πειραιώς) σε ~2,500 άμεσες θέσεις εργασίας.

Για τον υπολογισμό της έμμεσης εργασίας ελήφθησαν υπόψη σχετικές μελέτες και κυρίως η επικαιροποιημένη μελέτη για τη «Εκτίμηση του κόστους μετάβασης της Δυτικής Μακεδονίας σε καθεστώς χαμηλής λιγνιτικής παραγωγής» από το ΤΕΕ Δυτικής Μακεδονίας. Συγκεκριμένα, οι οικονομικοί κλάδοι με τον αντίστοιχο συντελεστή απασχόλησης είναι:

- A1: Γεωργία, δασοκομία & αλιεία, με συντελεστή 1.8
- A3: Μεταποίηση, με συντελεστή 2.8
- A4: Κατασκευές, με συντελεστή 2.2
- A5: Χονδρικό & λιανικό εμπόριο, επισκευές οχημάτων & μοτοσικλετών, μεταφορά & αποθήκευση, υπηρεσίες παροχής καταλύματος & υπηρεσίες εστίασης, με συντελεστή 2.5
- A9: Επαγγελματικές, επιστημονικές & τεχνικές δραστηριότητες, διοικητικές & υποστηρικτικές δραστηριότητες, με συντελεστή 2.2
- A10: Δημόσια διοίκηση & άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία & την κοινωνική μέριμνα, με συντελεστή 5.0
- A11: Τέχνες, διασκέδαση & ψυχαγωγία, επισκευές ειδών νοικοκυριού & άλλες υπηρεσίες, με συντελεστή 3.0

Οι παραπάνω συντελεστές και υποθέσεις ελέγχθηκαν ποιοτικά με τεχνικά γραφεία και εταιρίες που δραστηριοποιούνται ενεργά στους αντίστοιχους οικονομικούς κλάδους. Ο συγκεκριμένος αριθμός

αναφέρεται στην περίοδο λειτουργίας των επενδύσεων, η οποία εξασφαλίζει τη μακροχρόνια απασχόληση του επηρεαζόμενου πληθυσμού. Η κατασκευαστική περίοδος δημιουργεί ανάλογες βραχυχρόνιες ανάγκες απασχόλησης.

Σε κάθε περίπτωση, ο συγκεκριμένος αριθμός αποτελεί μία πρώτη εκτίμηση, η οποία θα ανανεωθεί και οριστικοποιηθεί, όταν ωριμάσει το επενδυτικό ενδιαφέρον και υποβληθούν τα σχετικά επιχειρηματικά πλάνα (business plans) σε προγράμματα.

3.5 Βασικά προαπαιτούμενα

Η ταχεία υλοποίηση του ΣΔΑΜ περιλαμβάνει βασικά προαπαιτούμενα. Συγκεκριμένα:

- Οριστικοποίηση και θεσμοθέτηση δέσμης κινήτρων με έμφαση στις επηρεαζόμενες περιοχές,
- Εκκίνηση εργασιών χωροθέτησης και εκπόνηση των Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων,
- Αποκατάσταση των εδαφών και άμεση εκκίνηση των εργασιών,
- Στρατηγικό σχέδιο επανακατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού,
- Εξασφάλιση χρηματοδότησης και οριστική κατανομή κεφαλαίων από το Ταμείο Ανάκαμψης,
- Ένταξη σε προγράμματα χρηματοδότησης δημοσίων επενδύσεων στις επηρεαζόμενες περιοχές,
- Απλούστευση και επίσπευση αδειοδοτικής διαδικασίας

4 Κίνητρα και σχέδιο χρηματοδότησης

4.1 Χαρτογράφηση κινήτρων

Από τη χαρτογράφηση των υφιστάμενων πολιτικών, κινήτρων και πηγών χρηματοδότησης των επιχειρήσεων και των επενδυτικών τους σχεδίων, προκύπτουν ορισμένα καίρια σημεία που χρήζουν ιδιαίτερης αναφοράς. Καταρχάς επισημαίνεται ότι τα κίνητρα φέρουν συγκεκριμένες δυνατότητες αναμόρφωσης και προϋποθέσεις εφαρμογής, ενώ με τον τρόπο με τον οποίο θεσπίζονται και χορηγούνται αναδεικνύονται πλεονεκτήματα αλλά και περιορισμοί.

Στο πλαίσιο αυτό, για τον προσδιορισμό των αναγκαίων κινήτρων, λήφθηκε υπόψη το εργατικό δυναμικό και οι υφιστάμενες επιχειρήσεις των επηρεαζόμενων περιοχών, οι εν δυνάμει νέες επενδύσεις που μπορούν να πραγματοποιηθούν καθώς και η ευρωπαϊκή εμπειρία και το θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο της Ε.Ε. στο οποίο εντάσσεται η δίκαιη μετάβαση. Αρχικά δόθηκε έμφαση στο εργατικό δυναμικό των λιγνιτικών περιοχών και επιδιώχθηκε η λεπτομερής εξέταση του προφίλ και των χαρακτηριστικών του. Επιπλέον, αναλύθηκαν οι κυριότεροι κλάδοι δραστηριοποίησης των υφιστάμενων επιχειρήσεων και εκτιμήθηκαν οι ανάγκες που θα δημιουργηθούν λόγω της απολιγνιτοποίησης. Παράλληλα, σχεδιάστηκε ένα νέο οικονομικό μοντέλο και αναλύθηκαν όλες οι υπό διερεύνηση επενδύσεις ή επιχειρηματικές δραστηριότητες. Τέλος, για τον ορθό προσδιορισμό των κινήτρων εξετάστηκε η αντίστοιχη ευρωπαϊκή εμπειρία και οι πρακτικές που έχουν εφαρμοστεί, ενώ παράλληλα πραγματοποιήθηκε έρευνα για τον εντοπισμό περιορισμών και άλλων παραμέτρων που απορρέουν από τις πολιτικές ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τους κανόνες κρατικών ενισχύσεων.

4.2 Προτεινόμενα κίνητρα

Τα επενδυτικά κίνητρα θα αποτελέσουν ένα ενιαίο πλέγμα, το οποίο θα εξειδικεύεται και θα υποστηρίζει τρεις διαφορετικές ομάδες αποδεκτών: τις επενδύσεις με συγκεκριμένες (και λειτουργικές) ανάγκες, τις επιχειρήσεις που επηρεάζονται άμεσα αλλά και αυτές που διαθέτουν δυνατότητες ανάπτυξης μέσα από

κατάλληλες ενισχύσεις και, τέλος, τους απασχολούμενους σε επιχειρήσεις που επηρεάζονται και το εργατικό δυναμικό που χρειάζεται να προσελκύσουν οι φορείς των νέων επενδύσεων.

Στο πλαίσιο αυτό, δεκαπέντε εξατομικευμένα κίνητρα εντάχθηκαν στις παρακάτω τρεις ομάδες:

- Κίνητρα προσέλκυσης νέας παραγωγικής διαδικασίας: επιχορήγηση για νέα επένδυση, φοροαπαλλαγή, φοροελαφρύνσεις, επιδότηση ασφαλιστικών εισφορών, απαλλαγή τελών, δάνεια με ευνοϊκούς όρους και εγγυήσεις.
- Κίνητρα διατήρησης της υφιστάμενης λειτουργίας: επιχορήγησης για αναμόρφωση / εκσυγχρονισμό της παραγωγικής λειτουργίας, επιδότηση δανειακών υποχρεώσεων, επιδότηση μισθολογικού κόστους, συμμετοχή στα ίδια κεφάλαια και δάνεια με ευνοϊκούς όρους.
- Κίνητρα για την υποστήριξη φυσικών προσώπων: απομείωση φόρου εισοδήματος, επιδότηση στεγαστικού δανείου και ενίσχυση των προβλεπόμενων επιδομάτων και προγραμμάτων κατάρτισης.

Επισημαίνεται ότι για τον προσδιορισμό των κινήτρων υπήρξε επικοινωνία με τοπικούς φορείς, υποψήφιους επενδυτές, στελέχη εμπλεκόμενων υπηρεσιών κα.

Η περαιτέρω οριοθέτηση των κινήτρων απαιτεί συγκεκριμένα επιπλέον βήματα σχετικά με την διάρκεια, τον καθορισμό των όρων και των προϋποθέσεων χορήγησής τους, τις διαδικασίες ένταξης και κήρυξης των ενισχύσεων αυτών ως συμβατών με την εσωτερική αγορά.

Ως προς το ύψος των κινήτρων επισημαίνεται καταρχάς ότι στον υφιστάμενο Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων (ΧΠΕ) που καλύπτει την περίοδο μέχρι 31.12.2021, ισχύουν τα ακόλουθα όρια ενίσχυσης:

- 25% για μεγάλες επιχειρήσεις, 35% για μεσαίες επιχειρήσεις 45% για μικρές επιχειρήσεις στη Δυτική Μακεδονία,
- 35% για μεγάλες επιχειρήσεις, 45% για μεσαίες επιχειρήσεις 55% για μικρές επιχειρήσεις στην Πελοπόννησο

Επιπρόσθετα, ισχύει ο κανόνας de minimis που προβλέπει ανώτατο όριο ενίσχυσης 200 χιλ.ευρώ/τριετία.

Περαιτέρω, υπό το καθεστώς του ν. 4399/2016 (ΦΕΚ Α' 117/22.06.2016), το μέγιστο ύψος ενίσχυσης για κάθε επενδυτικό σχέδιο είναι τα πέντε (5) εκατομμύρια ευρώ, για κάθε επιχείρηση τα δέκα (10) εκατομμύρια ευρώ και για κάθε όμιλο επιχειρήσεων τα είκοσι (20) εκατομμύρια ευρώ.

Λαμβάνοντας υπόψη τα συμπεράσματα της ανάλυσης εκτιμάται πως τα όρια του ΧΠΕ δεν ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της στρατηγικής για την αναδιάρθρωση του παραγωγικού μοντέλου των λιγνιτικών περιοχών.

Ειδικότερα, η πρόταση που τελεί υπό επεξεργασία προκειμένου να τεθεί προς έγκριση από τα αρμόδια θεσμικά όργανα (σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Επιτροπής) έχει ως ακολούθως:

- Για τις περιφερειακές ενότητες Κοζάνης, Φλώρινας και για την ευρύτερη περιοχή της Μεγαλόπολης εκτιμάται πως ως προς τα κίνητρα που αφορούν την υλοποίηση νέας επένδυσης το συνολικό ύψος ενίσχυσης χρειάζεται να προσαυξηθεί σημαντικά και να υπάρχει ένα “premium”, που ανάλογα με το

είδος επένδυσης και το μέγεθος του επενδυτικού κενού να φτάνει το 60% στις μεγάλες επιχειρήσεις, το 70% στις μεσαίες επιχειρήσεις και το 80% στις μικρές επιχειρήσεις.

- Για τις λοιπές περιοχές Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας και Πελοποννήσου, η πρόταση είναι να προβλεφθεί μέγιστη ενίσχυση της τάξεως του 40% για μεγάλες επιχειρήσεις, 50% για μεσαίες επιχειρήσεις και 60% για μικρές επιχειρήσεις.

Στα κίνητρα αυτά θα ισχύει ο κανόνας της σώρευσης έως τα προτεινόμενα αυτά όρια. Η ένταση της ενίσχυσης στις επενδύσεις (δηλαδή το απόλυτο μέγεθος) θα εξαρτάται από το ύψος του χρηματοδοτικού κενού, ενώ σε κάθε περίπτωση δε θα ξεπερνά τα προαναφερθέντα όρια.

Κίνητρα: Σχεδιάστηκε ολοκληρωμένη δέσμη 15 εξατομικευμένων κινήτρων σε τρεις ομάδες

2 ομάδες κινήτρων για επιχειρήσεις ————— 1 ομάδα κινήτρων για εργαζόμενους

 Κίνητρα προσέλκυσης νέας παραγωγικής διαδικασίας	 Κίνητρα διατήρησης υφιστάμενης λειτουργίας	 Κίνητρα για την υποστήριξη φυσικών προσώπων
<ol style="list-style-type: none"> 1. Παροχή επιχορήγησης για νέα επένδυση 2. Φοροαπαλλαγή 3. Φοροελαφρύνσεις 4. Επιδότηση ασφαλιστικών εισφορών 5. Απαλλαγή τελών 6. Δάνειο με ευνοϊκούς όρους 7. Εγγυήσεις	<ol style="list-style-type: none"> 1. Παροχή επιχορήγησης για αναμόρφωση/εκσυγχρονισμό παραγωγικής λειτουργίας 2. Επιδότηση δανειακών υποχρεώσεων 3. Επιδότηση μισθολογικού κόστους 4. Συμμετοχή στα Ίδια Κεφάλαια 5. Δάνειο με ευνοϊκούς όρους	<ol style="list-style-type: none"> 1. Απομείωση φόρου εισοδήματος 2. Επιδότηση στεγαστικού δανείου 3. Ενίσχυση προβλεπόμενων επιδομάτων και προγραμμάτων κατάρτισης

Η Κυβερνητική Επιτροπή Απολιγνιτοποίησης αποφάσισε να εκκινήσουν οι διαδικασίες για τη σχετική προ-κοινοποίηση (pre-notification) στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Πηγή: Ανακοίνωση Τύπου από τη συνεδρίαση της Κυβερνητικής Επιτροπής για την απολιγνιτοποίηση 11/08/2020, Ανάλυση Ομάδας ΣΔΑΜ 167

Ως προς τη συμβατότητα με τους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων, τα κίνητρα διακρίνονται σε: (α) συμβατά με την ισχύουσα νομοθεσία περί κρατικών ενισχύσεων για τα οποία εκτιμάται πως δεν θα χρειαστεί κάποιος ειδικός χειρισμός, (β) κατ' αρχήν συμβατά, ωστόσο εκτιμάται πως θα χρειαστεί σχετική γνωστοποίηση και (γ) μη συμβατά που χρήζουν έγκρισης μετά από την δημιουργία και κοινοποίηση στις υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ενός ειδικού καθεστώτος ενίσχυσης.

Μέσα από τα προτεινόμενα κίνητρα θα δοθεί η δυνατότητα να αξιοποιηθούν στο μέγιστο δυνατό βαθμό όλες οι διαθέσιμες πηγές χρηματοδότησης, συμπεριλαμβανομένων των τριών πυλώνων του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης καθώς και των υπολοίπων πηγών (εγχώριων και ευρωπαϊκών).

Ουσιαστικά τα κίνητρα θα κινητοποιήσουν και θα ενεργοποιήσουν επενδυτικά σχέδια (βλ. ενότητα 3.2), τα οποία με τη σειρά τους θα επιτρέψουν την κινητοποίηση και μόχλευση πρόσθετων χρηματοδοτικών πόρων, που σε διαφορετική περίπτωση θα παρέμεναν αδρανή.

Τέλος, σημειώνεται ότι το κόστος της ενέργειας ως βασικός παράγοντας ανταγωνιστικότητας και ελκυστικότητας των περιοχών μετάβασης, αντιμετωπίζεται στο πλαίσιο της νομοθεσίας αναφορικά με την λειτουργία της αγοράς ενέργειας, με τους παρόχους ενεργειακών υπηρεσιών, όπως η ΔΕΗ, να λειτουργούν σε καθαρά ανταγωνιστική βάση.

4.3 Σχέδιο χρηματοδότησης

Το σχέδιο χρηματοδότησης της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης λαμβάνει υπόψη συγκεκριμένες παραμέτρους, όπως οι διαθέσιμες πηγές από τις οποίες μπορούν να αντληθούν οι απαιτούμενοι πόροι, καθώς και τα σχέδια των εμβληματικών και λοιπών επενδύσεων, τα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες τους. Στο πλαίσιο αυτό, εκπονείται βέλτιστο χρηματοδοτικό σχήμα μέσα από την κατάρτιση σχετικών χρηματοοικονομικών μοντέλων με αναλύσεις όλων των κρίσιμων παραμέτρων όπως ο προϋπολογισμός, ο χρονισμός του κόστους της επένδυσης, οι χρηματοροές, κλπ.. Στο ίδιο πλαίσιο, εντάσσεται η χρηματοδοτική στήριξη έργων που αφορούν σε ποικίλους τομείς όπως: έργα υποδομής, έργα βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης και εφαρμογής της ηλεκτροκίνησης, έργα στήριξης και ενίσχυσης του πρωτογενούς τομέα, έργων που προάγουν την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα κ.λπ..

Για την επίτευξη του στόχου της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης επιδιώκεται καταρχάς η πλήρης και αποδοτική αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων μέσων και πηγών χρηματοδότησης. Ειδικότερα, οι υπό εξέταση επενδύσεις δίδουν τη δυνατότητα πλήρους αξιοποίησης των πόρων των τριών (3) πυλώνων του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης (Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, Ειδικό καθεστώς InvestEU, Δανειακή Διευκόλυνση Δημοσίου Τομέα), ενώ συγχρόνως προωθείται η χρηματοδότηση επενδύσεων μέσω και των υπολοίπων πηγών, κινητοποιώντας σημαντικό ύψος ιδιωτικών κεφαλαίων (μόχλευση). Παράλληλα, σχεδιάζονται και αναπτύσσονται πρωτοβουλίες για την αξιοποίηση και άλλων εθνικών και Ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών μέσων και εργαλείων.

Στο σημείο αυτό, αξίζει να αναφερθεί ο στόχος της εμπροσθοβαρούς υλοποίησης επενδύσεων με σημαντικό ποσοστό να αξιοποιείται κατά τα έτη 2022 και 2023. Η συνολική χρονική κατανομή του κεφαλαιακού κόστους των επενδύσεων θα εξαρτηθεί από ποικίλες παραμέτρους, όπως η έγκριση των κινητήρων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η αποκατάσταση των εδαφών, οι δημόσιες επενδύσεις και τα λοιπά υποστηρικτικά προγράμματα και έργα, η απλούστευση των διαδικασιών αδειοδότησης κ.λπ..

Η ολοκλήρωση του σχεδιασμού, η έγκριση και η εφαρμογή των κινήτρων με ταχύτερες διαδικασίες, θα επηρεάσει σημαντικά την απρόσκοπτη και έγκαιρη υλοποίηση των επενδυτικών σχεδίων. Παράλληλα, οι εργασίες αποκατάστασης των εδαφών ασκούν άμεση επίδραση στο χρονισμό των επενδύσεων. Επιπρόσθετα, η υλοποίηση δημοσίων επενδύσεων, ειδικά σε επίπεδο υποδομών, θα αυξήσει σημαντικά την ελκυστικότητα των περιοχών και την δυνατότητα υποδοχής των νέων επενδυτικών σχεδίων, ενώ η μελετητική ωρίμανση των έργων σε συνδυασμό με την ολοκλήρωση των Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων και την επιτάχυνση των αδειοδοτικών διαδικασιών, θα συμβάλουν καταλυτικά στην εμπροσθοβαρή υλοποίηση του χρηματοδοτικού σχεδίου.

Να επισημανθεί τέλος ότι με βάση τη μέχρι στιγμής αποτύπωση των επενδύσεων (βλ. ενότητα 3.2), το συνολικό κεφαλαιουχικό κόστος (που αρχικά εκτιμάται πως υπερβαίνει τα 5 δισεκ. ευρώ), τις ειδικότερες παραμέτρους και προϋποθέσεις κάθε δυνητικής πηγής χρηματοδότησης καθώς και την ανάγκη υιοθέτησης του βέλτιστου δυνατού χρηματοδοτικού σχήματος, η αρχική αποτύπωση του σχεδίου χρηματοδότησης του ΣΔΑΜ έχει ως ακολούθως:

- 10% έως 20% επιδοτήσεις, μέσα από την αξιοποίηση του πρώτου πυλώνα του Μηχανισμού (Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης)
- 20% έως 30% δάνεια με ευνοϊκούς όρους, μέσα από τη χρήση των δύο άλλων πυλώνων (Ειδικό Καθεστώς InvestEU, Δανειακή Διευκόλυνση δημοσίου τομέα) και των λοιπών χρηματοδοτικών εργαλείων
- 30% έως 40% εμπορικά δάνεια, μέσα από την άντληση χρηματοδότησης από εγχώριους και διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς

- 10% έως 20% ίδια κεφάλαια, μέσα από την κινητοποίηση και προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων των υποψήφιων επενδυτών.

Το εν λόγω χρηματοδοτικό σχήμα υποδηλώνει ότι σημαντικό μέρος των επενδύσεων θα πραγματοποιηθεί μέσα από μόχλευση εμπορικών (τραπεζικών) δανείων και ιδίων κεφαλαίων, καθώς μεγάλες επενδύσεις που είναι ήδη ώριμες δεν χρήζουν κάποιας περαιτέρω στήριξης.

Συγχρόνως η αξιοποίηση του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης, με στόχο όχι την άμεση εξάντληση των επιδοτήσεων (Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης) αλλά την πληρέστερη χρήση / αξιοποίηση και των τριών (3) πυλώνων του, δίδει τη δυνατότητα ένταξης και υλοποίησης ενός αυξανόμενου αριθμού επενδύσεων.

5 Χωρικός σχεδιασμός

Η ένταξη της διάστασης του «χώρου» στο ΣΔΑΜ αναγνωρίστηκε εξ αρχής ως μία από τις βασικές προϋποθέσεις για τη διασφάλιση της ορθής εφαρμογής του συνολικού σχεδίου για τη μετάβαση στη μετά-λιγνίτη εποχή. Στο πλαίσιο αυτό, αναλύθηκε πληθώρα στοιχείων που σχετίζονται με τις υφιστάμενες και θεσμοθετημένες χρήσεις γης, με γεωλογικά, υδρολογικά, εδαφολογικά στοιχεία, με τη συγκέντρωση εγκαταστάσεων / υποδομών κλπ. για τις επηρεαζόμενες περιοχές αλλά και με το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο και πολιτικές χωρικής ανάπτυξης, καθώς και τις δυνατότητες ενεργοποίησης χωρικών μηχανισμών και εργαλείων.

Αναλυτικότερα, οι χωρικές ενότητες που προσδιορίζονται κατά μήκος και εκατέρωθεν του άξονα Κοζάνης - Πτολεμαΐδας - Αμυνταίου – Φλώρινας και στην περιοχή της Μεγαλόπολης, που περιλαμβάνουν τις γαίες των ευρέων ζωνών εξόρυξης λιγνίτη και λειτουργίας των Ατμοηλεκτρικών Σταθμών της ΔΕΗ Α.Ε. καθορίστηκαν ως Ζώνες Απολιγνιτοποίησης (ΖΑΠ).

Με γνώμονα την επίτευξη περιβαλλοντικής, κοινωνικής και οικονομικής ισορροπίας στις περιοχές μετάβασης σε αρμονία με τους άξονες προτεραιότητας του ΣΔΑΜ, αποφασίστηκε η χρήση του θεσμικού εργαλείου των Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΕΠΣ). Στο πλαίσιο αυτό, έχουν ήδη καθοριστεί οι στρατηγικές κατευθύνσεις ανάπτυξης νέων γενικών χρήσεων γης: καθαρές μορφές ενέργειας και ενεργειακά δίκτυα, άλλες παραγωγικές χρήσεις κατάλληλες στα υπάρχοντα εδάφη, επανάχρηση κτιρίων και μη σκαμμένων οικοπέδων προς εγκατάσταση παραγωγικών δραστηριοτήτων, δίκτυα τεχνικών υποδομών (μεταφορικά και αστικών υποδομών), περιβαλλοντική / τοπιολογική αποκατάσταση των εδαφών των ορυχείων για την «αναγέννηση» του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου κ.λπ.. Περαιτέρω, έχει ολοκληρωθεί ψηφιακός χάρτης των ΖΑΠ επί του οποίου αποτυπώθηκε αναλυτικά η χωροθέτηση χρήσεων ύστερα από καταγραφή, μελέτη και ανάλυση των υφιστάμενων χρήσεων γης, των δεσμευμένων περιοχών (πχ εγκεκριμένοι φωτοβολταϊκοί σταθμοί), του συγκοινωνιακού δικτύου, των δικτύων μεταφοράς ενέργειας, των ψηφιακών μοντέλων εδάφους, των θεσμοθετημένων χρήσεων γης, των κατευθύνσεων χωρικών κανόνων κ.λπ..

Με πρόσφατη νομοθετική ρύθμιση, οι Περιφερειακές Ενότητες Κοζάνης και Φλώρινας στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και ο Δήμος Μεγαλόπολης της Περιφέρειας Πελοποννήσου χαρακτηρίστηκαν ως ΖΑΠ και τα λιγνιτικά πεδία και οι λιγνιτικές μονάδες χαρακτηρίστηκαν ως «Πυρήνες» των ΖΑΠ. Στις ζώνες αυτές θα επιταχυνθεί η εκπόνηση Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΕΠΣ) που ουσιαστικά θεμελιώνουν τον σχεδιασμό της δίκαιης μετάβασης, καθώς μέσω του καθορισμού χρήσεων γης θα αποσαφηνισθεί ποιες δραστηριότητες μπορούν να αναπτυχθούν, πού και με ποιους όρους. Ταυτόχρονα, θεσπίστηκαν ειδικές ρυθμίσεις για την υλοποίηση έργων ΑΠΕ και Συμπαράγωγής Ηλεκτρισμού και

Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης στους Πυρήνες των ΖΑΠ προκειμένου να διευκολυνθούν και να επιταχυνθούν κρίσιμες επενδύσεις. Ειδικότερα:

Στις ΖΑΠ δημιουργείται ένα χωρικό και κοινωνικο-οικονομικό Πλαίσιο Δίκαιης Μετάβασης με τους παρακάτω βασικούς στόχους:

- Την αναδιάρθρωση της παραγωγικής ενεργειακής δραστηριότητας και την «ανασυγκρότηση» και ανασχεδιασμό των επιχειρηματικών προοπτικών ανάπτυξης των τριών τομέων παραγωγής (πρωτογενής, δευτερογενής και τριτογενής),
- Την αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής υποβάθμισης από τις επιπτώσεις της εξόρυξης του λιγνίτη και της λειτουργίας των ΑΗΣ, τόσο στα φυσικά και ανθρωπογενή της συστήματα όσο και στο τοπίο,
- Την εναρμόνιση με τη γενικότερη ενεργειακή πολιτική και την πολιτική για την κλιματική αλλαγή της Ε.Ε. και της χώρας, όπως εκφράζεται στον Οδικό Χάρτη για την Ενέργεια με ορίζοντα το 2050 και τον Εθνικό Ενεργειακό Σχεδιασμό, σε συνδυασμό με το Στρατηγικό Πλαίσιο για μια ανθεκτική Ενεργειακή Ένωση,
- Την αποτελεσματική διαχείριση και αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων που θα έχει η απολιγνιτοποίηση στις επηρεαζόμενες περιοχές.

Οι ενδεικνύμενες χωρικές παρεμβάσεις και ρυθμίσεις και τα οικονομικά, διαχειριστικά ή άλλα μέσα, μέτρα και προγράμματα δράσης, κατά φάσεις και φορείς χρηματοδότησης, που είναι απαραίτητα για την ανάπτυξη, ενίσχυση, αποκατάσταση και αναβάθμιση των παραπάνω ΖΑΠ, καθορίστηκαν σε πρώτη φάση στο ΣΔΑΜ, ενώ θα προσδιοριστούν περαιτέρω στο στάδιο της ανάπτυξης των ΕΠΣ σε κάθε Δημοτική Ενότητα των Δήμων που διοικητικά εμπλέκονται ή σε ευρύτερες περιοχές, οι οποίες και επηρεάζονται από το πρόγραμμα της απολιγνιτοποίησης.

Ειδικότερα, με τα ΕΠΣ θα καθοριστούν σε ένα σύνολο κειμένων, χαρτών και διαγραμμάτων: οι επιτρεπόμενες χρήσεις γης, οι γενικοί όροι και περιορισμοί δόμησης, καθώς και κάθε άλλο μέτρο, όρος ή περιορισμός που απαιτείται για την υλοποίηση του ΣΔΑΜ. Με αυτόν τον τρόπο οι εν λόγω περιοχές καθίστανται κατάλληλες, είτε για τη δημιουργία οργανωμένων υποδοχέων δραστηριοτήτων και την εγκατάσταση επιχειρήσεων, είτε για την πραγματοποίηση άλλων προγραμμάτων εξυγίανσης, ανάπλασης και παρεμβάσεων αποκατάστασης τοπίου/περιβάλλοντος. Σημειώνεται ότι για την περαιτέρω προώθηση και την επιτάχυνση των διαδικασιών που απαιτούνται για την προκήρυξη, την εκπόνηση και την έγκριση των ΕΠΣ, έχει συσταθεί εξειδικευμένη ομάδα έργου. Είναι αυτονόητο ότι κατά τη φάση εκπόνησης των Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων θα ληφθεί υπόψη η στρατηγική για την επίτευξη των αναπτυξιακών πυλώνων του ΣΔΑΜ, μέσα από την ανάδειξη και αξιοποίηση των εγγενών δυνατοτήτων των περιοχών όπως π.χ. το υδάτινο δυναμικό, ο πολιτισμός, το φυσικό περιβάλλον και η βιομηχανική κληρονομιά.

Παράλληλα με δεδομένο ότι η αποκατάσταση των εδαφών αποτελεί κυρίαρχη πρόκληση της δίκαιης μετάβασης, τόσο στην περιβαλλοντική όσο και στην αναπτυξιακή της διάσταση (προσέλκυση επενδύσεων), εκπονείται ήδη σχεδιασμός ενός προγράμματος πρόδρομων εργασιών αποκατάστασης των εδαφών που θα αποδεσμεύσει η ΔΕΗ εντός των «Πυρήνων» των ΖΑΠ με χρηματοδότηση ύψους 300 εκατ. ευρώ από το νέο Ταμείο Ανάκαμψης.

Η υλοποίηση των παρεμβάσεων αυτών θα συμβάλλει στη βραχυχρόνια διατήρηση θέσεων εργασίας, με διαφορετικό αναπτυξιακό πρόσημο για τις περιοχές μετάβασης. Τα συγκεκριμένα έργα δεν απαιτούν ιδιαίτερη μελετητική και αδειοδοτική ωρίμανση ή αυξημένες δεξιότητες και για τον λόγο αυτόν οδηγούν

σε ταχεία ανάληψη νομικών δεσμεύσεων, δεδομένου ότι ο μηχανισμός υλοποίησης είναι ήδη εγκατεστημένος. Σημειώνεται ότι η αποκατάσταση και αναπροσαρμογή της χρήσης των εδαφών συνιστά την επιτομή της διαδικασίας απολιγνιτοποίησης, η δε χρηματοδότησή τους εμπίπτει στις επιλεξιμότητες του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης και του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF) αλλά και του REACT-EU, βασικός αναπτυξιακός πυλώνας των οποίων είναι η πράσινη μετάβαση και η προώθηση επενδύσεων με σκοπό την ανάκαμψη της οικονομίας.

6 Επανακατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού

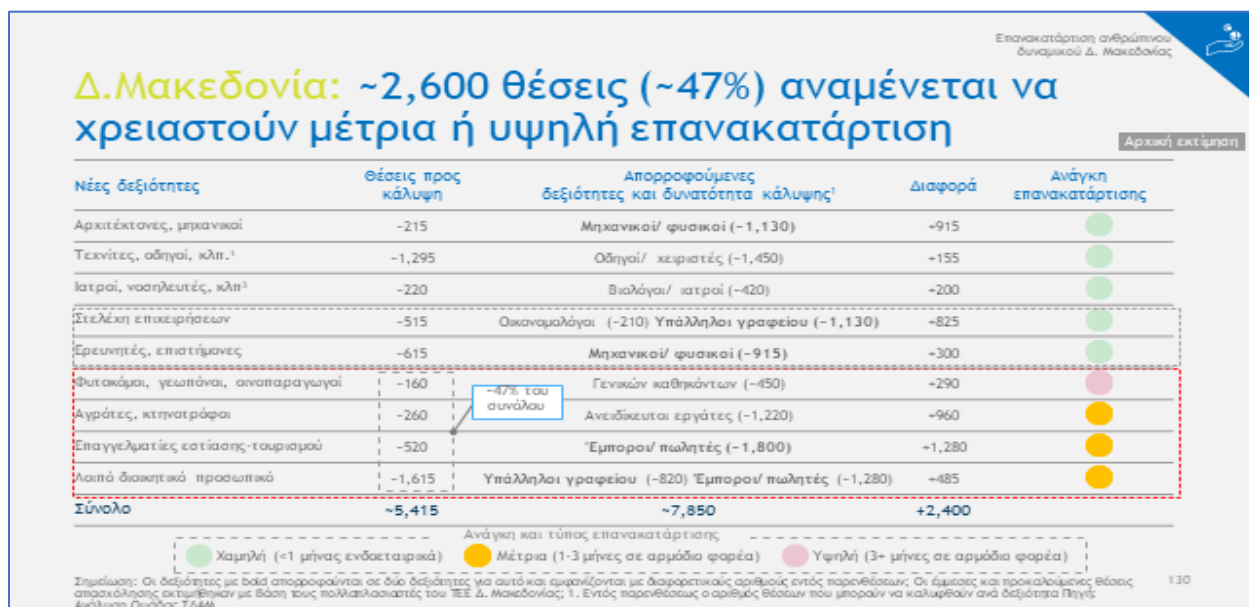
Βασική προτεραιότητα αποτελεί η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας σε συνδυασμό με την απορρόφηση του επηρεαζόμενου ανθρώπινου δυναμικού, καθώς και των ανέργων των επηρεαζόμενων περιοχών. Για την αξιολόγηση των δυνατοτήτων απασχόλησης, η Συντονιστική Επιτροπή επεξεργάστηκε στοιχεία ανεργίας και επαγγελματικών δεξιοτήτων που διατηρούνται στη ΔΕΗ και τον ΟΑΕΔ. Η ανάλυση των στοιχείων αυτών ανέδειξε έναν μεγάλο αριθμό ανέργων και εν δυνάμει επηρεαζόμενων εργαζομένων σε λιγνιτικές δραστηριότητες, με πολυετή πείρα και δεξιότητες σχετικές με την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και την εξόρυξη λιγνίτη, τις χωματοουργικές εργασίες, τον χειρισμό μηχανημάτων καθώς και με εργασίες γραφείου. Η παρουσία μεγάλου αριθμού ανθρώπινου δυναμικού με τις τεχνικές αυτές δεξιότητες, αποτελεί σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που μπορεί να αξιοποιηθεί άμεσα.

Κατά την μετάβαση προς μια νέα διαφοροποιημένη οικονομία δημιουργούνται περί τις 6.000 θέσεις εργασίας στη Δ. Μακεδονία και 2.000 στην ευρύτερη περιοχή της Μεγαλόπολης, κυρίως στον κατασκευαστικό τομέα. Ιδιαίτερα στην περίπτωση της Μεγαλόπολης, υπολογίζεται πως το τοπικό ανθρώπινο δυναμικό μπορεί να καλύψει το ~67% των θέσεων, ενώ για την κάλυψη των εναπομένουσών προβλέπεται να χρειασθεί εισροή εργαζομένων από τις όμορες περιοχές. Οι θέσεις αυτές αφορούν στις αποκαταστάσεις των γαιών των ορυχείων καθώς και την υλοποίηση των εμβληματικών και λοιπών σχεδιαζόμενων επενδύσεων που αναμένεται να τις πλαισιώσουν. Στις θέσεις αυτές θα αρχίσει η απορρόφηση εργαζομένων από το 2020 και μέχρι τουλάχιστον το 2024 στη Μεγαλόπολη και το 2026 στη Δ. Μακεδονία, όπου αναμένεται να έχει υλοποιηθεί σε ένα μεγάλο ποσοστό η κατασκευή των εμβληματικών επενδύσεων. Δεδομένου ότι οι επαγγελματικές δεξιότητες που απαιτούνται στη φάση της κατασκευής είναι παρεμφερείς με τις υπάρχουσες δεξιότητες του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού, η ανάγκη επανακατάρτισης για την κάλυψή τους χαρακτηρίζεται ως πολύ χαμηλή.

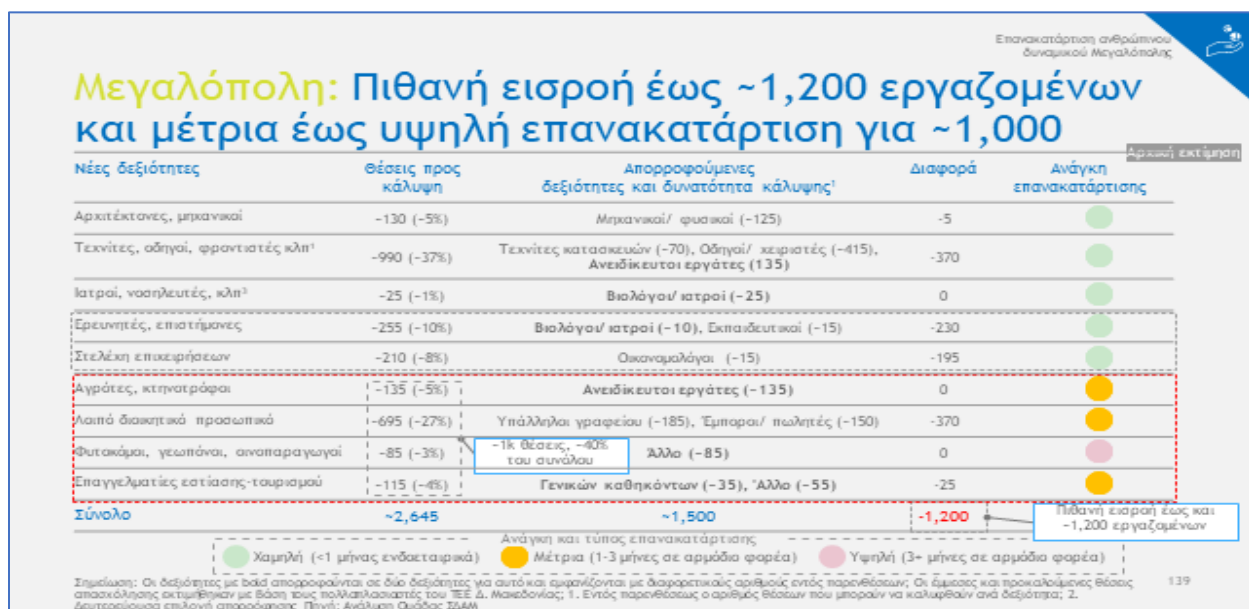

6.1 Εκτιμώμενες ανάγκες επανακατάρτισης

Με τη σταδιακή ολοκλήρωση της κατασκευής των επενδύσεων, προβλέπεται να μετασχηματιστεί η ζήτηση των επαγγελματικών δεξιοτήτων. Η σχετική μελέτη ΣΔΑΜ προβλέπει ότι, στη φάση της λειτουργίας τους, οι νέες επιχειρήσεις θα αυξήσουν τη ζήτηση σε εξειδικευμένο προσωπικό (ερευνητές /επιστήμονες, στελέχη), ενώ δημιουργείται σημαντικός αριθμός θέσεων για δεξιότητες φυτοκόμων, γεωπόνων, οινοπαραγωγών, αγροτών, κτηνοτρόφων, επαγγελματιών εστίασης και τουρισμού καθώς και υπαλλήλων για λοιπές διοικητικές εργασίες. Με δεδομένο ότι οι υπάρχουσες δεξιότητες καθορίζουν τις δυνατότητες απορρόφησης του υφιστάμενου δυναμικού, υπολογίζεται πως 47% του συνόλου (περιλαμβάνει τους επηρεαζόμενους εργαζομένους της ΔΕΗ και τους βραχυχρόνια τοπικούς ανέργους της Δ. Μακεδονίας) ενδέχεται να χρειαστεί κάποιας μορφής επανακατάρτιση προκειμένου να αυξηθεί το επίπεδο απασχολησιμότητάς του, ιδιαίτερα σε επαγγέλματα χαμηλότερης εξειδίκευσης.

Στην περιοχή της Μεγαλόπολης το αντίστοιχο ποσοστό κυμαίνεται στο 40% του συνόλου.

Πιο συγκεκριμένα, με βάση το ενδεικτικό διαφοροποιημένο μοντέλο ανάπτυξης των επηρεαζόμενων περιοχών που αναπτύχθηκε για τις ανάγκες του master plan, προκρίνεται η επανακατάρτιση για την κάλυψη 3,600 θέσεων εργασίας, σε τρεις τομείς ειδικοτήτων: Αγροτική παραγωγή (640 θέσεις). Εστίαση και τουρισμός (635 θέσεις) και Διοικητικές υπηρεσίες (2.325 θέσεις)

Σημειώνεται ότι μέσω των προγραμμάτων επανακατάρτισης δίνεται η ευκαιρία στους ενδιαφερόμενους να βελτιώσουν τις υπάρχουσες δεξιότητές τους, να αυξήσουν τις γνώσεις τους και να αποκτήσουν πρακτική εμπειρία σε νέα καθήκοντα. Παράλληλα, στο πλαίσιο των συγκεκριμένων προγραμμάτων θα υπάρχει η δυνατότητα επιμόρφωσης σε πιο ευρείες αλλά απαραίτητες δεξιότητες, όπως ενδεικτικά, λειτουργία Η/Υ για επαγγελματική χρήση, εισαγωγή σε νέες τεχνολογίες τηλεργασίας κ.λπ.. Η δυνατότητα αυτή παρουσιάζει σημαντικό ενδιαφέρον, ιδιαίτερα στην περίπτωση των τοπικών ανέργων οι οποίοι χρειάζονται και αρχική κατάρτιση, διότι εργάζονταν σε θέσεις που δεν απαιτούσαν ιδιαίτερες τεχνικές /κάθετες δεξιότητες (hard skills), αλλά που επίσης έχουν ανάγκη από κατάρτιση σε ήπιες / οριζόντιες δεξιότητες (soft skills).

Οι ολοκληρωμένες παρεμβάσεις, που συνδυάζουν την κατάρτιση με την επιδότηση της εργασίας (προγράμματα απασχόλησης) είναι κρίσιμες για τη δίκαιη μετάβαση. Τα προγράμματα απασχόλησης σε συνδυασμό με την επανακατάρτιση θα δώσουν την ευκαιρία στους ενδιαφερόμενους να απορροφηθούν ταχύτερα στην αγορά εργασίας, ενώ αναμένεται να συμβάλουν σημαντικά στην προσέλκυση επενδύσεων στις επηρεαζόμενες περιοχές.

Τέλος, τονίζεται πως στο πλαίσιο της διαδικασίας επανακατάρτισης όλοι οι αρμόδιοι φορείς θα πρέπει να μεριμνήσουν για την ισότιμη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στα σχετικά προγράμματα.

6.2 Ενδεικτικοί φορείς επανακατάρτισης

Η ύπαρξη ανθρώπινου δυναμικού καταρτισμένου στις νέες απαιτούμενες δεξιότητες, θα αποτελέσει βασικό παράγοντα επιτυχίας της δίκαιης μετάβασης και καταλύτη για την προσέλκυση επιπλέον εμβληματικών και περιφερειακών επενδύσεων.

Για τη διασφάλιση της ποιότητας της επανακατάρτισης, οι φορείς παροχής των σχετικών υπηρεσιών θα πρέπει να διαθέτουν μεγάλη εμπειρία στην υλοποίηση αντίστοιχων προγραμμάτων, κατάλληλο εκπαιδευτικό προσωπικό και υλικοτεχνική υποδομή.

Από την ανάλυση της Συντονιστικής Επιτροπής ΣΔΑΜ, προκύπτουν οι παρακάτω πιθανοί φορείς για την ανάληψη έργων επανακατάρτισης: Τα τοπικά Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ) όπως το Πανεπιστήμιο Δ. Μακεδονίας (ΠΔΜ) και το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου (ΠΑΠΕΛ), ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) και Ιδιωτικοί ανεξάρτητοι φορείς που ανταποκρίνονται στα ανωτέρω χαρακτηριστικά. Αναλυτικά:

- Τοπικά ΑΕΙ: Η περίπτωση των τοπικών ΑΕΙ παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, λόγω της πολυετούς παρουσίας τους στις επηρεαζόμενες περιοχές και της αποδοχής τους από την τοπική κοινωνία, σε συνδυασμό με την ύπαρξη στελεχωμένου και ενεργού Κέντρου Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης (ΚΕΔΙΒΙΜ). Στα ΚΕΔΙΒΙΜ λειτουργούν ήδη τμήματα επανακατάρτισης σε πολλαπλούς επιστημονικούς κλάδους και έχουν άρτια υλικοτεχνική υποδομή, με τη δυνατότητα ταχείας δημιουργίας νέων κύκλων μαθημάτων αναλόγως με τις εκάστοτε υπάρχουσες ανάγκες.

- Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ): Αντίστοιχα ο ΟΑΕΔ, ο οποίος αποτελεί θεσμό με αδιαμφισβήτητη εμπειρία σε θέματα επανακατάρτισης και επανένταξης ανέργων, θα μπορούσε να αποτελέσει πυλώνα ανάπτυξης δεξιοτήτων του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού, είτε αυτόνομα είτε σε συνεργασία με τα τοπικά ΑΕΙ και λοιπούς φορείς. Είναι σύνηθες και θεμιτό ο ΟΑΕΔ να χρηματοδοτεί κύκλους μαθημάτων που οργανώνονται και υλοποιούνται από τα ΚΕΔΙΒΙΜ. Επιπλέον της επανακατάρτισης, ο ΟΑΕΔ δύναται μέσω των υφιστάμενων δομών του (6 Κέντρα Προώθησης Απασχόλησης (ΚΠΑ2), 5 Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ), 1 Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ), 1 Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ)) να συμβάλει καθοριστικά με μία ολιστική προσέγγιση και μέριμνα ως προς τα ζητήματα επανακατάρτισης. Ενδεικτικά, μπορούν να αναφερθούν συμβουλευτικές υπηρεσίες ψυχολογικής υποστήριξης, βοήθειας για την προετοιμασία συνεντεύξεων, συγγραφή βιογραφικού και δυνατότητα καταβολής επιδόματος μετεγκατάστασης για ανέργους που θα προσληφθούν μέσω προγραμμάτων απασχόλησης που διοργανώνει, μεταξύ άλλων. Επίσης, ο ΟΑΕΔ, θα μπορούσε να συνεισφέρει στην επανακατάρτιση του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού μέσω των Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) και των Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ) που διαθέτει ήδη στις επηρεαζόμενες περιοχές.
- Ιδιωτικοί ανεξάρτητοι φορείς: Στα πλαίσια της ελεύθερης αγοράς, η μεγάλη ζήτηση για υπηρεσίες επανακατάρτισης και δια βίου μάθησης αναμένεται να δημιουργήσει αύξηση της επιχειρηματικότητας στους συγκεκριμένους τομείς. Η προσέλκυση νέων επιχειρηματιών, ή άλλων εξειδικευμένων ινστιτούτων επανακατάρτισης, πχ. (IN-ΕΣΑμεΑ), ή φορέων, πχ. ΣΕΒΕ στη Δ. Μακεδονία, αναμένεται να δημιουργήσει θεμιτό ανταγωνισμό, γεγονός που θα αυξήσει την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, σε συνδυασμό με ενδεχόμενη δημιουργία επιπλέον θέσεων εργασίας.

Το ΣΔΑΜ προωθεί επίσης την ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση και επανακατάρτιση (ενδοεταιρικά σεμινάρια). Ειδικότερα:

Στην περίπτωση που η ανάγκη επανακατάρτισης χαρακτηρίζεται ως χαμηλή, λόγω της προγενέστερης επαγγελματικής εμπειρίας των υποψηφίων εργαζομένων, προκρίνεται η επιμόρφωση τους ενδοεταιρικά. Οι επιχειρήσεις που θα επιλέξουν αυτή τη στρατηγική, θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν τις εισφορές Λογαριασμού για την Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση (ΛΑΕΚ), που καταβάλλονται στον ΟΑΕΔ για τη μείωση του κόστους εκπαίδευσης. Οι εν λόγω φορείς θα μπορούσαν να αναλάβουν το έργο της επανακατάρτισης ανεξάρτητα, αλλά και επιδιώκοντας συμπράξεις μεταξύ τους.

Περαιτέρω, η παρουσία και δραστηριοποίηση πολλών διαφορετικών φορέων στις λιγνιτικές περιοχές, θα μπορούσε να δημιουργήσει ένα παράλληλο εκπαιδευτικό οικοσύστημα, με ανάπτυξη συνεργασιών, συμπεριλαμβανομένου και του τομέα της δια βίου μάθησης, ακολουθώντας την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας (οι επαγγελματικές δεξιότητες που θα χρειάζονται μελλοντικά, ενδέχεται να εξελίσσονται σε συνάρτηση με την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας).

Αναμφισβήτητα η επανακατάρτιση και η κουλτούρα δια βίου μάθησης αποτελούν πολύ σημαντικούς μοχλούς ανάπτυξης, καθώς οι περιοχές που θα διαθέτουν ικανό και καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό θα διαθέτουν ουσιαστικά ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα προσέλκυσης επενδύσεων.

Στο σημείο αυτό σημειώνεται ότι η οργάνωση ενός αποτελεσματικού προγράμματος επανακατάρτισης δεν είναι μια απλή διαδικασία. Είναι βασικό να αποδοθεί έμφαση στην πρακτική άσκηση, ιδιαίτερα στα προγράμματα τα οποία δε θα παρέχονται με φυσική παρουσία αλλά μόνο διαδικτυακά. Η συμμετοχή ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων στο σχεδιασμό των προγραμμάτων είναι καίριας σημασίας για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής διασύνδεσης με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Στο πλαίσιο της κατάρτισης του ΣΔΑΜ, η Συντονιστική Επιτροπή μελέτησε και παρουσίασε βέλτιστες πρακτικές αντίστοιχων προγραμμάτων από 5 διαφορετικές χώρες και κατέγραψε συγκεκριμένους παράγοντες επιτυχίας:

- Συγχρηματοδότηση από δημόσιους φορείς: Μέρος του προϋπολογισμού των προγραμμάτων συνήθως καλύπτεται από την κεντρική κυβέρνηση, τις Περιφέρειες ή και την Ευρωπαϊκή Ένωση (ενδεικτικά: Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Ταμείο Ανάκαμψης).
- Συνεργασίες με έμπειρους ιδιωτικούς φορείς (μέσω ΣΔΙΤ): Ενίσχυση της ποιότητας των σπουδών και μείωση της οργανωτικής πολυπλοκότητας λόγω της συσσωρευμένης εμπειρίας των φορέων.
- Ευκολία κλιμάκωσης (scalability): Δυνατότητα στελέχωσης ολιγομελών τμημάτων, με την προοπτική δημιουργίας πολλαπλών κύκλων μαθημάτων, συχνά επαναλαμβανόμενων προκειμένου να υπάρχει η δυνατότητα κάλυψης δεκάδων χιλιάδων συμμετεχόντων διαχρονικά.
- Ολιστική μέριμνα εργασιακής επανένταξης: Συνδυαστικά με την τεχνική κατάρτιση, παρέχουν υπηρεσίες ψυχολογικής υποστήριξης, επαγγελματικού προσανατολισμού, προετοιμασία βιογραφικού.
- Αποζημιωόμενο κόστος παρακολούθησης: Οι συμμετέχοντες είτε καταβάλουν το κόστος εκπαίδευσης και αποζημιώνονται με την εύρεση εργασίας, είτε παρακολουθούν δωρεάν, με χορήγηση voucher.

2. Προγραμματική Περίοδος 2021-2027

Τονίζεται ότι η κατάρτιση του ΣΔΑΜ δεν απορρέει από το υπό διαμόρφωση δίκαιο της Ε.Ε. (θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο προγραμματικής περιόδου 2021-2027) και πλην της Πράξης Υπουργικού Συμβουλίου που προσδιορίζει το περιεχόμενο, τους μηχανισμούς και τις διαδικασίες κατάρτισής του, δεν προβλέπεται από άλλον νομοθετικό κανόνα εθνικού δικαίου. Περαιτέρω, με δεδομένο ότι κύρια πηγή χρηματοδότησης της Δίκαιης Μετάβασης είναι η Ε.Ε., καθίσταται σαφές ότι το ΣΔΑΜ έχει δυναμικό χαρακτήρα και για τον λόγο αυτόν θα προσαρμόζεται ακολουθώντας την πρόοδο του σχεδιασμού του ΕΣΠΑ και του νέου Επιχειρησιακού Προγράμματος Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης 2021-2027.

Αφετηρία του εν λόγω σχεδιασμού, εκτός από την [Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία](#) είναι το επενδυτικό σχέδιο [Βιώσιμη Ευρώπη](#). Όπως είναι γνωστό, η Ε.Ε., για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της κλιματικής αλλαγής και της πανδημίας COVID-19, αποφάσισε να ενισχύσει με πρόσθετους πόρους τους εθνικούς προϋπολογισμούς, μέσω του Προσωρινού Μέσου Ανάκαμψης, καθώς και τις περιοχές που εξαρτώνται από τον άνθρακα, μέσω του νέου Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης. Οι πόροι αυτοί θα προέλθουν από τον νέο προϋπολογισμό της Ε.Ε. για την περίοδο 2021-2027 ύψους 1.074,3 δισεκ. ευρώ και από το Προσωρινό Μέσο Ανάκαμψης ύψους 750 δισεκ. ευρώ, το οποίο συναπαρτίζουν ένας Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και η πρωτοβουλία React-EU. Το ύψος των πόρων συμφωνήθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 21.07.2020, όπως και η διάθεση ποσοστού 30% για την επίτευξη του στόχου της κλιματικής ουδετερότητας.

Οι πρόσθετοι πόροι για την αντιμετώπιση των κοινωνικών και οικονομικών συνεπειών της εξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα θα διατεθούν στις επενδυτικές προτεραιότητες που προσδιορίζονται στις -ανά χώρα- [συστάσεις](#) τις οποίες εκδίδει το Συμβούλιο της Ε.Ε. στο τέλος του κύκλου συντονισμού της οικονομικής και δημοσιονομικής της πολιτικής (Ευρωπαϊκό Εξάμηνο), έχοντας λάβει υπόψη την

αξιολόγηση¹ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τις -ανά χώρα- εκθέσεις² που την συνοδεύουν. Το Παράρτημα Δ της έκθεσης για την Ελλάδα το οποίο «παρέχει την βάση διαλόγου μεταξύ της Ελλάδας και των υπηρεσιών της Επιτροπής καθώς και καθοδήγηση για τον προγραμματισμό του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης» αναφέρει ότι οι πόροι θα διατεθούν στις δύο περιοχές εξόρυξης λιγνίτη³ (Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και περιοχή της Μεγαλόπολης) και στα νησιά⁴».

Συνεπώς, η ένταξη των νήσων Βορείου και Νοτίου Αιγαίου και της Κρήτης στον συνολικό σχεδιασμό για την απεξάρτηση από τον άνθρακα αποτελεί προαπαιτούμενο για την έγκρισή του νέου Επιχειρησιακού Προγράμματος Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης 2021-2027. Στο πλαίσιο αυτό διευρύνεται ο σκοπός της Κυβερνητικής και της Συντονιστικής Επιτροπής, ώστε να συμπεριλάβει και τις νησιωτικές περιοχές, επιτρέποντας μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την πράσινη μετάβαση, στηρίζοντας, μεταξύ άλλων και τον σχεδιασμό ενός συνεκτικού εδαφικού σχεδίου των νήσων.

Σήμερα, ένα σχεδόν έτος μετά τις σχετικές Ανακοινώσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και λίγο πριν από την επίσημη έναρξη της περιόδου προγραμματισμού 2021-2027, το θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο που θα επιτρέψει την έναρξη εφαρμογής του ΕΣΠΑ και του Επιχειρησιακού Προγράμματος Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης δεν έχει ακόμα ολοκληρωθεί. Συγκεκριμένα:

- (α) Η Πρόταση Κανονισμού Κοινών Διατάξεων⁵ (ΚΚΔ) αναφορικά με τη θέσπιση πέντε στόχων πολιτικής για μια Ευρώπη 1) εξυπνότερη⁶, 2) πιο «πράσινη»⁷, 3) πιο διασυνδεδεμένη⁸, 4) πιο κοινωνική⁹ και 5) πιο κοντά στους πολίτες¹⁰, καθώς και των όρων και των ειδικών κανόνων για την υλοποίηση των στόχων αυτών με πόρους από τα επιμέρους Ταμεία της Ε.Ε., .
- (δ) Η επακόλουθη τροποποίηση¹¹ της Πρότασης Κανονισμού Κοινών Διατάξεων ώστε να εισαχθεί η «Δίκαιη Μετάβαση» ως νέος Ειδικός Στόχος Πολιτικής και να ενσωματωθεί το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης στον Κανονισμό, ως νέο Ταμείο, μαζί με το ΕΤΠΑ, το Ταμείο Συνοχής και το ΕΚΤ+. Ο νέος Ειδικός Στόχος αποβλέπει «στην αναδιάρθρωση της ενεργειακής ταυτότητας των περιοχών σε μετάβαση, με την ταυτόχρονη αποκατάσταση των εδαφών και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, μέσω της ανάπτυξης νέων δραστηριοτήτων και της στήριξης του ανθρώπινου δυναμικού για την ομαλή προσαρμογή του στις νέες συνθήκες»
- (ε) Η πρόταση¹² Κανονισμού για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης που εξειδικεύει τον νέο Ειδικό Στόχο και συνοδεύει την ως άνω τροποποίηση,

¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής COM(2020) 150 final, 26.02.2020 «Ευρωπαϊκό Εξάμηνο 2020: Αξιολόγηση της προόδου σχετικά με τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, την πρόληψη και τη διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών, και αποτελέσματα των εμπειρισματομένων επισκοπήσεων βάσει του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011»

² Οι εκθέσεις αναλύουν διεξοδικά τις βασικές κοινωνικοοικονομικές προκλήσεις με μακροοικονομική σημασία τις οποίες αντιμετωπίζει κάθε κράτος-μέλος σε σχέση με τις παραμέτρους της ανταγωνιστικής βιωσιμότητας (περιβαλλοντική βιωσιμότητα, αύξηση της παραγωγικότητας, δικαιοσύνη και μακροοικονομική σταθερότητα) και λαμβάνονται υπόψη για τις μελλοντικές ανά χώρα «συστάσεις». Οι εκθέσεις είναι επικεντρωμένες στις οικονομικές πολιτικές και τις πολιτικές απασχόλησης που απαιτούνται για να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις στο πλαίσιο των τεσσάρων αυτών παραμέτρων.

³ Όπου πάνω από το 30% της ηλεκτρικής ενέργειας παράγεται από λιγνίτη και στα νησιά

⁴ Όπου περίπου 10 % της ηλεκτρικής ενέργειας παράγεται από βαρύ πετρέλαιο ή ντίζελ.

⁵ COM (2018) 375 final, 29.05.2018

⁶ Καινοτόμος και έξυπνος οικονομικός μετασχηματισμός

⁷ Με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα

⁸ Κινητικότητα και περιφερειακές διασυνδέσεις, τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών,

⁹ Υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων

¹⁰ Βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών χάρη σε τοπικές πρωτοβουλίες

¹¹ COM (2020) 23 final, 14.01.2020

¹² COM (2020) 22 final, 14.01.2020

(ζ) Η τροποποίηση¹³ της ως άνω Πρότασης Κανονισμού.

Όπως προαναφέρθηκε, οι ανωτέρω Προτάσεις Κανονισμών δεν έχουν ακόμα υιοθετηθεί, ενώ αναμένεται να οριστικοποιηθούν διατάξεις ουσιώδους σημασίας αφού το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο τοποθετούνται κατά τις τριμερείς συνομιλίες (τρίλογος) διαφορετικά σε σχέση με τις Προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Όταν υιοθετηθούν οι Προτάσεις, τα κράτη-μέλη θα μπορούν να υποβάλουν επίσημα στις υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τη Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης 2021-2027 για το ΕΣΠΑ, η οποία θα εγκριθεί με εκτελεστική πράξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το αργότερο τέσσερις μήνες από την ημερομηνία της επίσημης υποβολής της. Εντός τριών μηνών από την ημερομηνία αυτή θα μπορούν να υποβάλλονται και τα νέα Επιχειρησιακά Προγράμματα 2021-2027, τα οποία θα εγκριθούν με όμοια πράξη το αργότερο έξι μήνες από την ημερομηνία της επίσημης υποβολής τους.

2.1. Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης

Σύμφωνα με την σχετική Πρόταση Κανονισμού, «το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης θα επικεντρωθεί στην οικονομική διαφοροποίηση των εδαφών που επηρεάζονται σε μεγαλύτερο βαθμό από τις οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της μετάβασης, ιδίως όσον αφορά τις αναμενόμενες απώλειες θέσεων εργασίας και τον μετασηματισμό των παραγωγικών διεργασιών των βιομηχανικών εγκαταστάσεων με την υψηλότερη ένταση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και στην απόκτηση νέων δεξιοτήτων και την ενεργό ένταξη των εργαζομένων και των ατόμων που αναζητούν εργασία στα εν λόγω εδάφη, υποστηρίζοντας αποκλειστικά τις ακόλουθες δραστηριότητες:

- α) παραγωγικές επενδύσεις σε ΜμΕ, συμπεριλαμβανομένων των νεοφυών επιχειρήσεων που οδηγούν σε οικονομική διαφοροποίηση και μετατροπή·
- β) επενδύσεις στην ίδρυση νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων, μέσω εκκολαπτηρίων επιχειρήσεων και συμβουλευτικών υπηρεσιών·
- γ) επενδύσεις σε δραστηριότητες έρευνας και καινοτομίας και προώθηση της μεταφοράς προηγμένων τεχνολογιών·
- δ) επενδύσεις στην ανάπτυξη τεχνολογίας και υποδομών για οικονομικά προσιτή καθαρή ενέργεια, στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, στην ενεργειακή απόδοση και στις ΑΠΕ·
- ε) επενδύσεις στην ψηφιοποίηση και την ψηφιακή συνδεσιμότητα·
- στ) επενδύσεις στην αναγέννηση και απορρύπανση εκτάσεων, σε σχέδια αποκατάστασης του εδάφους και αναπροσαρμογής της χρήσης·
- ζ) επενδύσεις στην ενίσχυση της κυκλικής οικονομίας, μεταξύ άλλων μέσω της πρόληψης και της μείωσης αποβλήτων, μέσω της αποδοτικής χρήσης των πόρων, της επαναχρησιμοποίησης, της επισκευής και της ανακύκλωσης·
- η) αναβάθμιση δεξιοτήτων και απόκτηση νέων δεξιοτήτων από τους εργαζομένους·

¹³ COM (2020) 460 final, 28.05.2020

- θ) συνδρομή για την αναζήτηση εργασίας σε όσους αναζητούν εργασία·
- ι) ενεργητική συμπερίληψη των αναζητούντων εργασία·
- ια) τεχνική βοήθεια».

Σημειώνεται επίσης ότι το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης μπορεί να υποστηρίζει παραγωγικές επενδύσεις μεγάλων επιχειρήσεων (εκτός των Μικρομεσαίων), υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω επενδύσεις έχουν εγκριθεί ως μέρος του Εδαφικού Σχεδίου και ότι είναι απαραίτητες για την υλοποίησή του.

2.2. Εδαφικά Σχέδια Δίκαιης Μετάβασης

Η στήριξη από το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης «θα βασίζεται στην κατάρτιση Εδαφικών Σχεδίων Δίκαιης Μετάβασης τα οποία θα καλύπτουν ένα ή περισσότερα επηρεαζόμενα εδάφη που να αντιστοιχούν στις εδαφικές μονάδες επιπέδου 3 της κοινής ονοματολογίας των εδαφικών στατιστικών μονάδων («περιφέρειες επιπέδου NUTS 3»), ή σε τμήματα αυτών και θα προγραμματιστεί στο πλαίσιο μίας ή περισσότερων προτεραιοτήτων, είτε σε προγράμματα που επίσης στηρίζονται από το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ+ ή το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης ή σε ένα ειδικό πρόγραμμα του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης (περίπτωση του Ελληνικού Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης 2021-2027)».

Τα Εδαφικά Σχέδια Δίκαιης Μετάβασης θα πρέπει:

- να παρέχουν μια συνοπτική περιγραφή της διαδικασίας μετάβασης έως το 2030, σύμφωνα με τα Εθνικά Σχέδια για την Ενέργεια και το Κλίμα, στη συνέχεια,
- να προσδιορίζουν τα εδάφη στα οποία θα πρέπει να επικεντρώνεται η στήριξη του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης έχοντας υπόψη ότι οι πόροι θα διατίθενται σε «εδάφη που επηρεάζονται περισσότερο με βάση τις οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις που απορρέουν από τη μετάβαση, ιδίως ως προς τις αναμενόμενες απώλειες θέσεων εργασίας στην παραγωγή και χρήση ορυκτών καυσίμων και τις ανάγκες μετασχηματισμού των παραγωγικών διεργασιών βιομηχανικών εγκαταστάσεων με τη μεγαλύτερη ένταση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου», ακολούθως,
- να προσδιορίζουν για καθένα από τα εδάφη αυτά τις κοινωνικές, τις οικονομικές και τις περιβαλλοντικές προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν καθώς και να παρέχουν λεπτομερή στοιχεία για τις ανάγκες οικονομικής διαφοροποίησης, απόκτησης νέων δεξιοτήτων και περιβαλλοντικής αποκατάστασης, ανάλογα με την περίπτωση, και τέλος,
- να περιγράφουν τις ειδικές δράσεις που θα πρέπει να αναληφθούν για την επίτευξη της κλιματικής ουδετερότητας, ιδίως όσον αφορά στη μετατροπή ή στο κλείσιμο εγκαταστάσεων που σχετίζονται με την παραγωγή ορυκτών καυσίμων ή με άλλες δραστηριότητες έντασης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου που θα πρέπει να λάβουν στήριξη.

Η Επιτροπή θα εγκρίνει τα Εδαφικά Σχέδια και το Πρόγραμμα μόνον όταν η ταυτοποίηση των εδαφών που επηρεάζονται αρνητικά σε μεγαλύτερο βαθμό από τη διαδικασία μετάβασης αιτιολογείται δεόντως σύμφωνα με τα ανωτέρω και συνάδει με το εκάστοτε Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα.

Οι ανωτέρω προδιαγραφές οι οποίες τίθενται με το - υπό υιοθέτηση - κανονιστικό πλαίσιο της Ε.Ε., θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τις διαδικασίες κατάρτισης των εδαφικών σχεδίων στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσης (βλ. σημείο 7.4.).

Με σκοπό την καλύτερη δυνατή προετοιμασία των Εδαφικών Σχεδίων Δίκαιης Μετάβασης, η Τεχνική Γραμματεία ΣΔΑΜ, με την υποστήριξη της Ομάδας Συμβούλων, προσέγγισε το περιεχόμενό τους σύμφωνα με τις ανωτέρω κανονιστικές απαιτήσεις αλλά και σύμφωνα με τις προαναφερθείσες συστάσεις για την Ελλάδα. Την παρούσα περίοδο ολοκληρώνεται η επεξεργασία προσχεδίων Εδαφικών Σχεδίων τα οποία θα τεθούν προς συζήτηση στη Συντονιστική Επιτροπή προκειμένου, ακολούθως, να υποβληθούν σε στοχευμένη διαβούλευση - επεξεργασία στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσης (βλ. σημείο 7.4).

2.3. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης 2021-2027

Μετά από απόφαση¹⁴ της Κυβερνητικής Επιτροπής, η Ελλάδα θα καταρτίσει ένα αυτόνομο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης 2021-2027 στο οποίο θα ενσωματωθούν τα Εδαφικά Σχέδια Δίκαιης Μετάβασης Κοζάνης-Φλώρινας και Δήμου Μεγαλόπολης καθώς και το Εδαφικό Σχέδιο Νήσων Αιγαίου και Κρήτης.

Η αναμενόμενη συνδρομή από την Ε.Ε. όπως αποτυπώνεται στο σχέδιο ΕΣΠΑ 2021-2027, ανέρχεται σε 743.108.456 ευρώ, ως εξής: 281.000.000 από το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης και 462.108.456 από μόχλευση πόρων ΕΚΤ+ και ΕΤΠΑ με πολλαπλασιαστή 1,64. Περαιτέρω στήριξη θα παρέχεται από το νέο Χρηματοδοτικό Προσωρινό Μέσο Ανάκαμψης, Next Generation EU (NGEU) και ειδικότερα από τον Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Recovery and Resilience Facility/ RRF) και την πρωτοβουλία REACT-EU. Σύμφωνα με τους αρχικούς υπολογισμούς του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων, το ποσό για την Ελλάδα που θα προέλθει από τους επιπλέον πόρους NGEU για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης θα κυμαίνεται μεταξύ 430 και 480 εκ ευρώ.

Η έγκριση των Εδαφικών Σχεδίων και του Επιχειρησιακού Προγράμματος θα επιτρέψει τη στήριξη όχι μόνο από το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, αλλά και από τους άλλους δυο πυλώνες του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης (Invest EU, δανειακές διευκολύνσεις Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων). Σημειώνεται ότι σύμφωνα με το –υπό υιοθέτηση- κανονιστικό πλαίσιο της Ε.Ε. για την περίοδο 2021-2027, οι πυλώνες αυτοί του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης μπορεί να έχουν ευρύτερο γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής από ό,τι το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης και να στηρίζουν όχι μόνο τις επενδύσεις στα εδάφη υπό μετάβαση, αλλά και εκτός των εν λόγω εδαφών, υπό την προϋπόθεση ότι οι επενδύσεις αυτές θα είναι καίριας σημασίας για τη μετάβαση των εν λόγω εδαφών στην κλιματική ουδετερότητα.

Για την κάλυψη τυχόν χρηματοδοτικού κενού, εκτός από τους πυλώνες αυτούς, θα αξιοποιηθούν οι δυνατότητες του Ταμείου Ανάκαμψης καθώς και του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτό, βρίσκονται σε εξέλιξη συζητήσεις με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων για την κατάρτιση Μνημονίου Κατανόησης και Συνεργασίας αναφορικά με την παροχή δανειακής διευκόλυνσης στους παρακάτω τομείς: ενέργεια και μεταφορές, τηλεθέρμανση, πράσινη κινητικότητα, έξυπνη διαχείριση απορριμμάτων, μέτρα και δράσεις καθαρής ενέργειας και βελτίωσης της ενεργειακής αποδοτικότητας στον κτιριακό τομέα, στήριξη της μετάβασης στην κυκλική οικονομία αποκαταστάσεις εδαφών, κοινωνικές υποδομές.

Σημειώνεται ότι σύμφωνα με την τροπολογία που ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 17 Σεπτεμβρίου 2020, η κατανομή των χρηματοδοτικών μέσων του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης θα πρέπει

---

¹⁴ 18.03.2020

να εστιάζεται στις πλέον θιγόμενες περιοχές και να αποτυπώνει την ικανότητα των κρατών-μελών να χρηματοδοτήσουν τις απαραίτητες επενδύσεις, ώστε να ανταπεξέλθουν στη μετάβαση προς την κλιματική ουδετερότητα, με ιδιαίτερη προσοχή στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές, τις εξόχως απόκεντρες περιοχές, τις ορεινές, νησιωτικές, αραιοκατοικημένες, αγροτικές, απομακρυσμένες και γεωγραφικά μειονεκτούσες περιοχές των οποίων ο μικρός πληθυσμός καθιστά πιο δύσκολη την εφαρμογή της μετάβασης της ενέργειας προς την κλιματική ουδετερότητα, και λαμβάνοντας υπόψη την αρχική θέση κάθε κράτους-μέλους.

Ειδικότερα, το Άρθρο 3 της πρότασης Κανονισμού για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης αναφέρει ότι τα νησιά και οι απομονωμένες περιοχές δύναται να λάβουν, το κάθε ένα από τα δύο, 1% του συνόλου των κονδυλίων που προορίζονται για τη χώρα από το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης.

Ως εκ τούτου, γίνεται αντιληπτό ότι η χρηματοδότηση των νήσων από το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης αναμένεται να είναι περιορισμένη συγκριτικά με τις περιοχές της Δ. Μακεδονίας και Μεγαλόπολης, αναγνωρίζοντας παράλληλα και την έντονη νησιωτικότητα της Ελλάδας. Συνεπώς, η ολοκλήρωση της πράσινης μετάβασης για τις νήσους απαιτεί σημαντική μόχλευση μέσω της αξιοποίησης συμπληρωματικών κονδυλίων από τα λοιπά εθνικά και ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά προγράμματα.

Στο πλαίσιο αυτό, το εδαφικό σχέδιο των νήσων θα μπορούσε να προδιαγράφει πρωτοβουλίες που αφορούν τόσο στην παραγωγή, όσο και στην κατανάλωση ενέργειας, ενδεικτικά για θέρμανση και ψύξη για οικιακούς και εμπορικούς καταναλωτές, αλλά και για το δημόσιο τομέα, στην κατανάλωση ενέργειας από τη βιομηχανία, στις μεταφορές εντός των νησιών και στις μεταφορές από και προς τα νησιά. Προς αυτή την κατεύθυνση, ενδεικτικές δράσεις αφορούν στην ανάπτυξη υβριδικών συστημάτων παραγωγής και αποθήκευσης ενέργειας και περαιτέρω διασύνδεσης των νησιωτικών περιοχών με το δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας της ηπειρωτικής χώρας, η οποία επιπλέον θα επιτρέψει την ισορροπημένη αξιοποίηση του σημαντικού δυναμικού των ΑΠΕ σε αυτές τις περιοχές. Για την ενίσχυση της διείσδυσης των ΑΠΕ θα πρέπει να αξιοποιούνται καινοτόμες τεχνολογίες προκειμένου οι σχετικές επενδύσεις να καθίστανται βιώσιμες. Πέραν της παραγωγής ενέργειας, επιπλέον παρεμβάσεις θα μπορούσαν να αφορούν σε υποδομές ηλεκτροκίνησης και ενίσχυσης του δικτύου ποδηλατοδρόμων, σε παρεμβάσεις εξοικονόμησης ενέργειας σε κτήρια, σε δράσεις κυκλικής οικονομίας, κτλ.

Τέλος, σημειώνεται ότι η στρατηγική του νέου Επιχειρησιακού Προγράμματος θα λειτουργήσει συμπληρωματικά με τα προγράμματα του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης για το ΕΣΠΑ 2021-2027 και τους λοιπούς εθνικούς αναπτυξιακούς μηχανισμούς.

2.4. Εταιρική Σχέση

Σύμφωνα με το -υπό υιοθέτηση- κανονιστικό πλαίσιο της περιόδου 2021-2027, η οργάνωση¹⁵ της λειτουργίας της Εταιρικής Σχέσης αποτελεί ευθύνη κάθε Κράτους-Μέλους.

Σημειώνεται ότι τόσο στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο 2014-2020, όσο και στην επόμενη 2021-2027, οι ελληνικές αρχές υποστήριξαν την Αρχή της Εταιρικής Σχέσης (Partnership Principle) στο σχεδιασμό και στην παρακολούθηση του ΕΣΠΑ και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι ακόμα και αν δεν ορίζεται ρητά στην πρόταση Κανονισμού για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης, η εν λόγω αρχή ορίζεται ρητώς στον Κανονισμό Κοινών Διατάξεων και στο Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης (ΕΣΠΑ). Ως εκ τούτου, τα Προγράμματα της περιόδου 2021-2027, στα οποία περιλαμβάνεται το διακριτό Ειδικό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δίκαιης Μετάβασης, θα

¹⁵ Άρθρο 6 «Εταιρική σχέση και πολύ-επίπεδη διακυβέρνηση» της Πρότασης Κανονισμού Κοινών Διατάξεων

σχεδιαστούν εφαρμόζοντας τον κατ' εξουσιοδότηση Κανονισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον «Ευρωπαϊκό κώδικα¹⁶ δεοντολογίας για την εταιρική σχέση στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων». Στο πλαίσιο αυτό, οι Εθνικές Αρχές καλούνται να συνεργαστούν ενεργά με τους φορείς όλων των επιπέδων διακυβέρνησης καθώς και με τους Κοινωνικούς Εταίρους συμπεριλαμβανομένων των ενώσεων εργαζομένων.

Σημειώνεται επίσης ότι η εταιρική σχέση θα πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον α) τις αστικές και άλλες δημόσιες αρχές, β) τους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους και γ) τους σχετικούς φορείς που εκπροσωπούν την κοινωνία των πολιτών, τους περιβαλλοντικούς εταίρους και τους φορείς που είναι υπεύθυνοι για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης, των θεμελιωδών δικαιωμάτων, των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, της ισότητας των φύλων και της καταπολέμησης των διακρίσεων.

Περαιτέρω, κάθε Πρόγραμμα θα πρέπει¹⁷ να ορίζει τα μέτρα που έχουν ληφθεί για τη συμμετοχή των ως άνω εταίρων στην κατάρτιση του Επιχειρησιακού Προγράμματος καθώς και τον ρόλο τους στην υλοποίηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγησή του.

Στο σημείο αυτό επισημαίνονται τα τρία επίπεδα αύξουσας συμμετοχής των ενδιαφερομένων βάσει του Governance of Transitions toolkit της Ευρωπαϊκής Επιτροπής:

- (α) Ενημέρωση (information): Μονόδρομη ροή πληροφοριών προς τα ενδιαφερόμενα μέρη με στόχο τη διασφάλιση διαφάνειας, μέσω ενημερωτικού υλικού, ομιλιών, σεμιναρίων, κ.λπ.,
- (β) Συμβουλευτική (consultation): Αμφίδρομη πληροφόρηση κατά την οποία τα ενδιαφερόμενα μέρη μπορούν να εκφράσουν άποψη και να προτείνουν κατευθύνσεις, μέσω ερωτηματολογίων, συνεντεύξεων και άλλων εργαλείων, ώστε να εξασφαλισθεί η αποδοχή των τοπικών κοινοτήτων. Ωστόσο δεν είναι δεσμευτικό οι προτάσεις να ληφθούν υπόψη καθώς δύναται να παρουσιάζουν σύγκριση συμφερόντων ή να μην ανταποκρίνονται σε όρους σχετικών κανονισμών και
- (γ) Συνεργασία (cooperation): Κάποιας μορφή κοινή λήψη αποφάσεων. Τα ενδιαφερόμενα μέρη έχουν τη δυνατότητα κατά το στάδιο της Συνεργασίας να ελέγξουν τα τελικά σχέδια εισάγοντας περιοριστικές κατευθύνσεις δεσμευτικής φύσεως μέσω της εμπλοκής τους σε σχετικές δραστηριότητες π.χ. διαβουλεύσεις επί τελικών κειμένων, αδειοδοτήσεις, εγκρίσεις, δημόσια εκπροσώπηση σε διοικητικά όργανα, διαπραγματεύσεις με τοπικούς φορείς.

Σε συνέχεια σχετικής απόφασης της 10^{ης} Συντονιστικής Επιτροπής, οι Περιφερειάρχες Δυτικής Μακεδονίας και Πελοποννήσου κλήθηκαν να αναγνωρίσουν και να υποδείξουν εταίρους προκειμένου να ξεκινήσει οργανωμένη και στοχευμένη διαδικασία διαβούλευσης για την κατάρτιση των Εδαφικών Σχεδίων και του Επιχειρησιακού Προγράμματος Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης.

Επισημαίνεται ωστόσο, ότι προϋπόθεση για την έναρξη της διαδικασίας αποτελεί η έγκριση του Κανονιστικού πλαισίου της νέας περιόδου 2021-2027.

7 Επίλογος

Όπως αναφέρθηκε στο εισαγωγικό μέρος, ο στρατηγικός σχεδιασμός για τη δίκαιη μετάβαση των λιγνιτικών περιοχών εδράζεται στην ανάγκη της χώρας να συμβαδίσει με τα νέα αναπτυξιακά και

¹⁶ ΕΕ L74/14/03/2014

¹⁷ Άρθρο 17 «Περιεχόμενο των προγραμμάτων», παράγραφος 3 στοιχείο ζ), της Πρότασης Κανονισμού Κοινών Διατάξεων

περιβαλλοντικά πρότυπα και να απεγκλωβίσει τις περιοχές αυτές από μια θνησιγενή οικονομική δραστηριότητα, καλύπτοντας ταυτόχρονα το έλλειμμα του παραγωγικού τους μοντέλου μέσα από τη δημιουργία αξιών σε διαφορετικούς τομείς και κλάδους.

Συνεπώς το ΣΔΑΜ δεν αποτελεί αποκλειστικό ζήτημα μιας τομεακής πολιτικής ή μιας οριζόντιας πολιτικής. Αυτή είναι άλλωστε και η βάση του σχεδιασμού κάθε στρατηγικής μετάβασης σε όλο τον σύγχρονο κόσμο, η οργάνωση της οποίας αποτελεί μια σύνθετη, πολυεπίπεδη και πολυετή διαδικασία.

Η διαδικασία αυτή όπως επίσης αναφέρθηκε στο εισαγωγικό μέρος, έπρεπε να είχε εκκινήσει στη χώρα μας ήδη από την στιγμή που η Ευρωπαϊκή Ένωση άρχισε να προωθεί ενεργά την στροφή στην πράσινη ενέργεια και, στο πλαίσιο αυτό, να λαμβάνει μέτρα για την αποθάρρυνση της ηλεκτροπαραγωγής από άνθρακα. Τα ανωτέρω επιβεβαίωσαν και οι μελέτες των Ευρωπαϊκών και των διεθνών βέλτιστων πρακτικών όπου έχει σημειωθεί ή βρίσκεται σε εξέλιξη διαδικασία απεξάρτησης από τον άνθρακα, ανεξάρτητα από το μέγεθος της κλίμακάς της.

Σημειώνεται επίσης ότι ο όρος «στρατηγικός σχεδιασμός» είναι πολύ ευρύτερος από την κατάρτιση ενός ανοικτού καταλόγου έργων και επενδύσεων και, υπό αυτή την έννοια, οι εμβληματικές επενδύσεις που εξετάστηκαν στη δεδομένη χρονική στιγμή κατάρτισης του ΣΔΑΜ είναι ενδεικτικές. Είναι αυτονόητο ότι τα έργα και οι επενδύσεις που θα υλοποιηθούν κατά την περίοδο 2021-2027 στις λιγνιτικές περιοχές, θα οριστικοποιούνται κατά τη διαδικασία εξειδίκευσης του Επιχειρησιακού Προγράμματος Δίκαιης Μετάβασης και ένταξης των σχετικών «Πράξεων» σε αυτό.

Περαιτέρω στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δίκαιης Μετάβασης 2021-2027, εκτός από τους τομείς, θα εξειδικεύονται οι μηχανισμοί διακυβέρνησης -με την πολύ-επίπεδη συμμετοχή των τοπικών, των περιφερειακών, των εθνικών αρχών και των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων- καθώς και οι μηχανισμοί εφαρμογής, μέσω των οποίων οι θα οικοδομηθεί μια διαφοροποιημένη και ισχυρή οικονομία για την μεταλιγνιτική εποχή.

Στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα θα εξειδικεύονται επίσης οι δημόσιες επενδύσεις / υποδομές που είναι αναγκαίες για την ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων καθώς και τα κίνητρα που θα θεσπίσει η χώρα μετά την έγκριση από τις υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του ειδικού καθεστώτος ενίσχυσης. Περαιτέρω, θα εξεταστεί και η ανάληψη από τις τοπικές κοινωνίες σημαντικού μέρους τους ευθυνών σχεδιασμού, προγραμματισμού, διαχείρισης και υλοποίησης Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων.

Όπως ευχερώς προκύπτει από τα ανωτέρω, οι έως σήμερα διαδικασίες κατάρτισης του Σχεδίου Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης, έδωσαν την ευκαιρία προετοιμασίας και να «ωρίμανσης» των περισσότερων από τις αναγκαίες ενέργειες για την καλύτερη αξιοποίηση των πόρων, ενώ μέσα από τις προηγηθείσες διαβουλεύσεις, οι εμπλεκόμενοι είχαν την δυνατότητα όχι μόνον να ενημερωθούν για το -υπό υιοθέτηση- κανονιστικό πλαίσιο της Ε.Ε. προκειμένου να προετοιμαστούν κατάλληλα για τα επόμενα βήματα, αλλά και να επιδείξουν την ετοιμότητά τους να συνδράμουν επικοδομητικά στην όλη προσπάθεια. Στο ίδιο πλαίσιο, υπό συνθήκες νηφαλιότητας, προκύπτει εξίσου ευχερώς ότι οι έως σήμερα διαδικασίες κατάρτισης του Σχεδίου Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης υλοποιήθηκαν με σοβαρότητα, αρτιότητα, διαφάνεια και κατά τρόπο δομημένο και οργανωμένο, προηγούμενες χρονικά των χρονοδιαγραμμάτων που απορρέουν από τις απαιτήσεις του κανονιστικού πλαισίου της Ε.Ε..